

Úroveň lexikálně-sémantické roviny řeči u dětí předškolního věku

Kateřina Synková

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina SYNKOVÁ**
Osobní číslo: **H10221**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Úroveň lexikálně-sémantické roviny řeči u dětí předškolního věku**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti pedagogické diagnostiky a rozvoje řeči.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu pomocí řízeného pozorování při aktivitách.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1829-0.

GAVORA, Peter. Akí sú moji žiaci?: pedagogická diagnostika žiaka. Nitra: Enigma, 2010. ISBN 978-80-89132-91-1.

KUTÁLKOVÁ, Dana. Jak připravit dítě do 1. třídy: rozvoj obratnosti, smyslové vnímání, řeč, náměty na hry, kresba, školní zralost. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1040-4.

KUTÁLKOVÁ, Dana. Průvodce vývojem dětské řeči: logopedická prevence. Praha: Galén, 2009. ISBN 978-8-7262-598-7.

PRŮCHA, Jan. Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3603-7.

ZAJITZOVÁ, Eliška. Předškolní vzdělávání a jeho význam pro rozvoj jazyka a řeči. Praha: Hnutí R, 2011. ISBN 978-80-86798-14-1.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eliška Suchánková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 6. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.

děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24.4.2013

Syrom' Kalouš

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá lexikálně-sémantickou jazykovou rovinou řeči a jejími jednotlivými složkami u dětí v předškolním věku. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části jsou popsána teoretická východiska dané problematiky. Jsou zde vymezeny základní pojmy jazyk, řeč a komunikace. Popisuje také vývoj dětské řeči, jednotlivé jazykové roviny řeči a poruchy řeči. Dále je zde vymezena a charakterizována lexikálně-sémantická jazyková rovina řeči, její vývojové škály a na závěr také pedagogická diagnostika a její metody. Cílem praktické části je zmapování úrovně lexikálně-sémantické roviny řeči u dětí předškolního věku v běžné mateřské škole v okrese Hodonín. Výzkum byl realizován pomocí několika metod: pozorování, analýza dokumentů a dotazník. Výzkum byl proveden u 8 dětí předškolního věku v jedné mateřské škole a jeho výsledky jsou v práci interpretovány.

Klíčová slova: jazyk, řeč, komunikace, jazykové roviny řeči, lexikálně-sémantická jazyková rovina řeči.

ABSTRACT

This bachelor thesis concerns lexical-semantic level of speech and language of pre-school children. The thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part describes the terms and data of the given issue. The terms such as language, speech and communication are specified, and then the development of children's speech is treated, including the levels of language and speech disorders. Moreover the theoretical part characterizes the development stages of lexical-semantic level of speech and lastly the pedagogical diagnostics is treated. The aim of the practical part is to map the lexical-semantic level of speech of pre-school children in common kindergarten in Hodonín region. The research was realised by the methods such as observation, questionnaire and by the analysis of the documents. Eight children of pre-school age, who visit the same kindergarten, participated in the research. The results of the research are interpreted in the thesis.

Key words: language, speech, communication, language levels of speech, lexical-semantic level of speech.

Chtěla bych tímto poděkovat mé vedoucí, paní Mgr. Elišce Suchánkové, Ph.D. za vstřícnost a ochotný přístup, za odborné rady a připomínky, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 JAZYK, ŘEČ A KOMUNIKACE	12
1.1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
1.2 VÝVOJ DĚTSKÉ ŘEČI	13
1.2.1 Stádium přípravné	14
1.2.2 Stádium vlastního vývoje řeči	14
1.3 JAZYKOVÉ ROVINY ŘEČI	15
1.4 PORUCHY ŘEČI NEBOLI NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST	17
2 LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÁ JAZYKOVÁ ROVINA ŘEČI	20
2.1 CHARAKTERISTIKA LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÉ ROVINY	20
2.2 VÝVOJOVÉ ŠKÁLY JAZYKA A ŘEČI V ROVINĚ LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÉ	22
2.3 PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÉ JAZYKOVÉ ROVINY ŘEČI.....	22
II PRAKTICKÁ ČÁST	26
3 METODOLOGIE VÝZKUMU	27
3.1 CÍLE VÝZKUMU	27
3.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	27
3.3 DRUH A METODY VÝZKUMU	27
3.4 CHARAKTERISTIKA MÍSTA ŠETŘENÍ.....	29
3.5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	29
4 VÝSLEDKY VÝZKUMU	30
4.1 ADÉLKA 6 LET A 2 MĚSÍCE	30
4.2 ANIČKA 6 LET A 7 MĚSÍCŮ	32
4.3 EMA 6 LET	33
4.4 JOHANKA 6 LET A 3 MĚSÍCE	34
4.5 MAEVEENKA 6 LET A 4 MĚSÍCE.....	35
4.6 MARTIN 6 LET A 7 MĚSÍCŮ	36
4.7 MIREK 6 LET A 10 MĚSÍCŮ	38
4.8 VERONIKA 5 LET A 7 MĚSÍCŮ	39
5 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ	42
ZÁVĚR	44
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
SEZNAM OBRÁZKŮ	48

SEZNAM PŘÍLOH.....	49
---------------------------	-----------

ÚVOD

Schopnost komunikace patří mezi ty vůbec nejdůležitější lidské schopnosti. Je velmi důležitá pro život každého jedince. Potřebujeme ji k dorozumívání či navazování a prohlubování mezilidských vztahů. Lidé jako jediní tvorové živočišné říše, kteří používají ke komunikaci řeč. Pokud však chceme tímto způsobem komunikovat, musíme mít dostatečně širokou slovní zásobu a to jak aktivní tak i pasivní. Rozvoj slovní zásoby je nedílnou součástí života každého jedince. Nejvíce se slovní zásoba vyvíjí v období předškolního věku, kdy má dítě k dispozici kromě rodinného prostředí také prostředí mateřské školy. Dítě získává nové znalosti a zkušenosti a poznává nové lidi. Má také k dispozici více mluvních vzorů, které významně ovlivňují rozvoj slovní zásoby. Řeč jako taková se vyvíjí v několika jazykových rovinách. Úroveň slovní zásoby a její vývoj však v sobě zahrnuje jen rovina lexikálně-sémantická, která je také předmětem mého zkoumání.

Bakalářskou práci tvoří pět kapitol. První dvě kapitoly tvoří teoretickou část a další tři zahrnují část praktickou. První kapitola se zabývá vymezením základních pojmů komunikace, řeč a jazyk. Potom zde popisují vývoj dětské řeči, který je rozdělen do stádia přípravného a stádia vlastního vývoje řeči. Pokračuji charakteristikou jednotlivých jazykových rovin řeči a popisují také poruchy řeči, které se nejčastěji vyskytují v předškolním věku. Druhá kapitola teoretické části už se soustřeďuje na předmět mého zájmu, tedy lexikálně-sémantickou jazykovou rovinu řeči. Zabývám se zde její hlubší charakteristikou, popisují její vývojové škály a dále rozebírám pedagogickou diagnostikou a její nejvíce používané metody.

Třetí, čtvrtá a pátá kapitola práce už spadají do praktické části. Jejím hlavním cílem je zmapování úrovně lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči u dětí předškolního věku. Výzkum proběhl v jedné mateřské škole v okrese Hodonín. Výzkumný vzorek se skládal ze dvou chlapců a šesti děvčat v posledním roce předškolního vzdělávání. Jako výzkumné metody jsem zvolila analýzu dokumentů, pozorování při plnění herních úkolů a dotazník pro učitele. Informace, které jsem touto cestou získala, jsem nejprve individuálně vyhodnotila pro každé dítě zvlášť. Následně proběhlo celkové shrnutí získaných výsledků pro jednotlivé zkoumané kategorie, které jsou v souladu s výzkumnými otázkami. Toto souhrnné vyhodnocení je doplněno o doporučení a postup pro další rozvoj.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 JAZYK, ŘEČ A KOMUNIKACE

Tato kapitola se zabývá vymezením základních pojmů komunikace, řeč a jazyk. Popisuje vývoj dětské řeči, jednotlivé jazykové roviny řeči a také poruchy řeči, které se nejčastěji vyskytují u dětí předškolního věku.

1.1 Vymezení základních pojmů

Termín **komunikace** se využívá v mnoha vědních disciplínách, jako je pedagogika, lingvistika, psychologie, sociologie, ale také doprava a další obory, z čehož vyplývá, že jí nelze přiřadit jednotnou definici. Tento pojem pochází z latinského slova *communicatio*, což lze chápat jako sdělování, spojování či přenos. Helus (2003) označuje komunikaci jako sdělování a předávání informací.

Podle Klenkové (2006) můžeme komunikaci definovat jako lidskou schopnost užívat výrazových prostředků k tvorbě a rozvoji vztahů mezi lidmi. Má také značný vliv na rozvoj lidské osobnosti. Dle DeVita (2001) patří komunikace mezi nejdůležitější a nejužitečnější lidské dovednosti. Z širšího pohledu můžeme komunikaci chápat také jako jistý druh interakce neboli vzájemné působení a ovlivňování mezi jedinci.

Proces komunikace se obvykle skládá ze čtyř prvků, které na sebe vzájemně působí. Prvním je **komunikátor**, který je považován za zdroj informací. Dalším je **komunikant**, který přijímá a reaguje na tyto informace neboli **komuniké**. Celý tento proces probíhá prostřednictvím **komunikačního kanálu**, který slouží k přepravě informací (Klenková, 2006).

Aby měla komunikace nějaký smysl, musí plnit také určité funkce. Mezi ty nejdůležitější řadíme funkce: **informativní** (předávání nebo doplňování určité zprávy), **instruktážní** (snaha někoho něco naučit či ho do něčeho zasvětit), **persuasivní** (= přesvědčovací, snaha někoho zmanipulovat, změnit jeho názor), **vyjednávací** (řešení situace, snaha o domluvu) a na závěr funkce **zábavní** (snaha o rozveselení či rozptýlení sebe i druhých). (Vybíral, 2006)

I když nejčastěji probíhá komunikace prostřednictvím mluveného projevu, dorozumíváme se i jinými způsoby. Z tohoto důvodu můžeme komunikaci dělit na slovní a mimoslovní neboli verbální a neverbální.

Neverbální komunikace nebo také neslovní či nonverbální představuje všechny formy dorozumívání, které nemají slovní podstatu. Je považována za fylogeneticky i ontogenetic-

ky starší a je velmi srozumitelnou. Řadí se mezi lidské projevy, které specifikují či navozují mezilidské vztahy. Při neverbální komunikaci využíváme především gesta (pohyby hlavou, pohyby celého těla), postoj, mimiku, pohled očí, tělesný kontakt, tón hlasu, ale také oblečení a jiné stránky lidského zjevu. Může vystupovat i samostatně, ale ve většině případů pouze doplňuje či dočasně nahrazuje mluvený projev (Klenková, 2006).

Verbální komunikace zahrnuje všechny procesy komunikace, které se uskutečňují pomocí mluvené i psané řeči. Vybíral (2000) ji popisuje jako dorozumívání pomocí slov za účasti jedné, dvou i více osob. I když je považována za mladší, postupně si vydobyla vůdčí postavení v procesu dorozumívání, protože pro člověka je velmi důležité, že se může podělit o své postoje a názory či vyjádřit své pocity (Klenková, 2006).

Mezi významné pojmy v oblasti komunikace řadíme také **řeč**. „*Jedná se o vědomé užívání jazyka jako složitého systému znaků a symbolů ve všech jeho formách.*“ (Klenková, 2006, s. 27)

Řeč je považována za výhradně lidskou schopnost, rodíme se však pouze s určitými vlohami, které se postupně rozvíjí až při styku s mluveným projevem v našem okolí. Pokud člověk něco sděluje výhradně za pomoci mluvidel, hovoříme o tzv. zevní řeči neboli **mluvě**. Existuje však také vnitřní řeč, kdy přebírá kontrolu mozek a jeho hemisféry a probíhá proces chápání, ukládání či vyjadřování různých myšlenek získaných na základě slovních ale i grafických (četba, písmo) podnětů (Klenková, 2006).

Dalším důležitým termínem je **jazyk**. Podle Peutelschmiedové (2005) zahrnuje veškeré sdělovací a dorozumívací prostředky, které využívá jistá skupina lidí, například jeden národ. Jde tedy o souhrn zvukových i druhotných prostředků dorozumívání, které mají znakovou povahu (Klenková, 2006). Dle Čermáka (2011) se jedná o jakýsi druh systému, který slouží především jako prostředek naší komunikace.

1.2 Vývoj dětské řeči

Pro vývoj řeči u dětí je velmi důležitý souběžný vývoj myšlení, sensorického vnímání, motoriky a také socializace. Touto problematikou se zabývalo mnoho našich i zahraničních vědců, kdy každý z nich zastává trochu jinou teorii. Většina z nich se však shoduje při dělení vývoje řeči na dvě stádia a to stádium přípravné a stádium vlastního vývoje řeči (Klenková, 2006).

1.2.1 Stádium přípravné

Nebo také předřečové stádium probíhá zpravidla do jednoho roku dítěte. Toto vymezení je však jen orientační, protože každý jedinec se vyvíjí jinak.

Úplně prvním projevem novorozence je zpravidla **křik**, což je reakce dítěte na šok z neznámého prostředí. Zprvu mívá tvrdý hlasový začátek, který signalizuje nelibost, bolest či odpor. Později se začne objevovat i měkký hlasový začátek, který je spojován s projevem spokojenosti.

Postupně se rozšiřuje škála různých zvuků jako různé mlaskání či syčení. Dítě začíná spojovat sací pohyby s pohybem jazyka a rtů. Tyto projevy spojujeme se stádiem **broukání**.

Odtud už je jen kousek ke stádiu **pudového žvatlání**. Dítě do nahodilých zvuků začíná zapojovat také melodii a mění sílu i výšku hlasu. Tyto dětské zvuky často připomínají jednoduchá slova, protože dítě používá nejsnadnější artikulační hlásky jako T, M, B, P ve spojení s hláskou A. Tyto shluky hlásek většinou rodiče považují za začátky mluvení. Zatím však ještě nejde o vědomou činnost. Po prvním půlroce života se začíná projevovat snaha o napodobování svého okolí, nastupuje tedy **žvatlání napodobivé**. Dítě napodobuje mluvený projev ve svém okolí, nejvíce se mu však daří napodobit melodii a tempo řeči. Kolem 10. měsíce si dítě začíná spojovat slova se situacemi nebo předměty. Zatím ještě nerozumí významu slova, ale spíše jeho melodii a mimice, kterou svá slova doprovázíme. Nastupuje tedy období **porozumění řeči**. Dítě začíná rozpoznávat první básničky a také už si pamatuje pohyb, který je s nimi spojen (Peutelschmiedová, 2005; Kutálková, 2009).

1.2.2 Stádium vlastního vývoje řeči

Kolem 1 roku života se začínají objevovat první slova (**stádium emocionálně-volní**). Bývají velmi krátké většinou jednoslabičné až dvouslabičné. Z počátku tato slova představují celou větu. V rozpoznávání těchto jednoslovných vět nám hodně pomáhá melodie, kterou dítě používá. Postupně se dané slovo nevztahuje jen na jeden předmět, ale i na předměty podobné (např. „*haf*“ už není jenom náš pes, ale i jiní psi nebo ostatní chlupatá zvířata). Tato jednotlivá slova postupně přestanou dítěti k vyjádření stačit, takže kolem druhého roku začíná používat první věty (**stádium asociačně-reprodukční**). Dítě se tak snaží dosáhnout určitého cíle. Nejčastěji do vět zapojuje oslovení matky. Kolem třetího roku života už by měl být prokazatelný vývoj řeči a nárůst slovní zásoby (**stádium logických pojmů**).

Jednotlivé pojmy přecházejí z konkrétního označení na všeobecné a získává tak vlastní význam. Na přelomu 3. a 4. roku života už dítě chápe obsah jednotlivých slov, rozlišuje konkrétní a abstraktní pojmy a jeho slovní projev se značně zlepšuje (**stádium intelektuálizace řeči**). Dítě už vyjadřuje své myšlenky správně a to jak po obsahové tak i formální stránce. Toto stádium nás doprovází až do dospělosti (Kutálková, 2009; Klenková 2006; Zajitzová, 2011).

Lechta (1995 in Lechta, 2002) vytvořil schéma pro orientační posouzení úrovně řečového vývoje, které popisuje tento vývoj z pohledu jednotlivých jazykových rovin:

1. období pragmatizace (kolem 1. roku života)
2. období sémantizace (1. – 2. rok života)
3. období lexemizace (2. – 3. rok života)
4. období gramatizace (3. – 4. rok života)
5. období intelektuálizace (po 5. roce života)

Toto rozdělení je nám velmi nápomocné při diagnostice, kdy se snažíme orientačně posoudit dosaženou úroveň vývoje řeči.

1.3 Jazykové roviny řeči

Řeč jako taková se vyvíjí ve čtyřech rovinách a to v morfologicko-syntaktické, lexikálně sémantické, foneticko-fonologické a pragmatické. Každá tato rovina má své specifické základní jednotky, ale všechny se navzájem prolínají a vyvíjejí se současně. Dalo by se tedy říct, že dělení do těchto kategorií je jen pro přehlednost.

- **Morfologicko-syntaktická rovina (gramatická)**

Morfologicko-syntaktická nebo také gramatická rovina se zabývá užíváním **slovních druhů**, **tvaroslovím** (skloňováním a časováním slov) a **tvorbou vět** (Bednářová, Šmardová, 2008).

U dětí se začíná zkoumat kolem 1. roku života, kdy dítě pronáší první slova, která většinou vznikají opakováním slabik, např.: „*mama, baba, tata, pipi*“. Z počátku jsou tato slova ještě neohebná. Podstatná jména jsou ve formě 1. pádu a slovesa většinou v infinitivu či ve třetí osobě. Tyto jednoslovné věty dítě používá až do 2 let věku. V této době pak začíná

užívat více slov, čímž vznikají věty dvouslovné i víceslovné, např.: „*mámo ham*“. Do tří let pak roste i frekventovanost užívání přídavných jmen či osobních zájmen. V tomto období už dítě také začíná skloňovat a užívat jednotné i množné číslo. Spojky, předložky a číslovky přicházejí na řadu mezi posledními, ale dítě koncem 4. roku už obvykle používá všechny slovní druhy. Také už tvoří první souvětí. Po čtvrtém roce už je i gramatická stránka řeči bez větších odchylek od normy. Pokud však stále přetrvává dysgramatizmus, může to být známka narušeného vývoje řeči. V tom případě je na místě návštěva odborníka (Klenková, 2006; Zajitzová, 2011).

- **Lexikálně-sémantická rovina**

Předmětem zkoumání této roviny je především **aktivní a pasivní slovní zásoba** a její vývoj, **porozumění řeči** (perceptivní složka řeči) a **vyjadřování** (expresivní složka řeči) (Bednářová, Šmardová, 2008).

Praktická část mé bakalářské práce se zaměřuje právě na mapování této roviny řeči, proto ji podrobněji popíši v samostatné kapitole.

- **Foneticko-fonologická rovina**

Většina odborníků věnuje velkou pozornost rozvoji této roviny. Jedná se totiž o **sluchové rozlišování hlásek** a jejich **výslovnost** (Bednářová, Šmardová, 2008). V porovnání s ostatními rovinami ji může sledovat již velmi brzy po narození dítěte, kdy se zaměřujeme na křik a broukání. Důležitým momentem je však až přechod z pudového žvatlání k napodobujícímu žvatlání. Až nyní totiž můžeme podle Lechty (1990) hovořit o vývoji výslovnosti v tom správném smyslu.

Většina odborníků se nemohla shodnout na tom, které hlásky vyslovuje dítě jako první. Až podle názoru profesora Schulze se začalo učivat tzv. pravidlo nejmenší námahy. Podle něj děti vyslovují nejdříve samohlásky. Potom ty hlásky, které jsou pro ně nejméně namáhavé, např.: B, P, D, T, M, N neboli hlásky závěrové. Až na závěr tvoří hlásky artikulačně náročnější, jako Z, Ž, S, Š, F, V, R, Ř, C, Č neboli hlásky úžinové a polozávěrové. Nesprávná výslovnost neboli dyslalie je považována za normální do 5 let. Do sedmi let nastupuje tzv. prodloužená dyslalie, kdy už je lepší zahájit logopedickou intervenci. Po 7. roce už se většinou výslovnost sama neupraví.

Samotný vývoj výslovnosti může ovlivnit hned několik faktorů, např.: obratnost mluvních orgánů, vyzrálост fonemického sluchu, mluvní vzor či úroveň intelektu (Lechta, 1990; Klenková, 2006).

- **Pragmatická rovina**

V rámci této roviny se zaměřujeme na **užívání řeči** neboli komunikačních schopností v praxi, což zahrnuje: oznámení či vyžádání informace a vyjádření pocitů.

Kolem 2 – 2,5 roku začíná dítě upřednostňovat slovní komunikaci a ve věku 2 – 3 roku už se za pomoci komunikace učí dosáhnout svého cíle. Po třetím roce začíná dítě navazovat rozhovory s dospělou osobou nebo jiným dítětem ve svém okolí. Ve 4 letech dítě dokáže reagovat přiměřeně k dané situaci. V období mezi 5. – 6. rokem už samostatně dodržuje pravidla společenské konverzace, smysluplně vyjádří své myšlenky a názory, jeho chování je možné korigovat jen za pomoci řeči a dítě samo užívá řeč k regulaci dění ve svém okolí (Bednářová, Šmardová, 2008; Klenková, 2006).

Během studování odborné literatury jsem se setkala s několika formulacemi pojmu „jazyková rovina řeči“. Někteří autoři používají pouze spojení „jazyková rovina“ či „rovina jazyka“. Setkala jsem se i s formulací „rovina řeči“. V rámci mé práce jsem se tedy rozhodla pro využívání spojení „jazyková rovina řeči“. Je však důležité podotknout, že všechny tyto formulace se zabývají tím samým obsahem.

1.4 Poruchy řeči neboli narušená komunikační schopnost

O narušení komunikační schopnosti hovoříme tehdy, kdy je některá z jazykových rovin řeči nějakým způsobem narušená. Může se tedy jednat o morfologickou, syntaktickou, lexikální, foneticko-fonologickou nebo pragmatickou rovinu řeči či verbální i neverbální komunikaci.

Tyto poruchy mohou být buď vrozené, nebo získané a z hlediska délky trvání může jít o poruchu přechodnou nebo trvalou. Podle stupně narušení se může jednat o poruchu úplnou nebo částečnou, ta má pak ještě různé stupně narušení. Jedinec, který trpí takovouto poruchou, si toho vůbec nemusí být vědom (Lechta, 1990 in Lechta, 2002).

Narušení komunikační schopnosti může být hlavním projevem, což odborníci nazývají primární řečové postižení nebo může být pouze symptomem, který upozorňuje na dominantní postižení. V tomto případě hovoříme o symptomatických poruchách řeči. Na základě těchto poznatků vytvořil Lechta (1990 in Klenková, 2006) symptomatickou klasifikaci, v níž dělí narušenou komunikační schopnost na deset kategorií:

1. vývojová nemluvnost (vývojový dysfázie)
2. získaná orgánová nemluvnost (afázie)
3. získaná psychogenní nemluvnost (mutismus)
4. narušení zvuku řeči (rinolalie, patolalie)
5. narušení plynulosti řeči (koktavost, breptavost)
6. narušení článkování řeči (dyslalie, dysartrie)
7. narušení grafické stránky řeči
8. symptomatické poruchy řeči
9. poruchy hlasu
10. kombinované vady a poruchy řeči

Mezi ty nejčastější poruchy řeči u dětí předškolního věku řadíme tyto:

a) Opožděný vývoj řeči

Je mnoho dětí (častěji chlapci), které poprvé začnou mluvit až kolem 2. roku. Ve věku tří let dítě dosahuje hranice, kdy končí období prodloužené fyziologické nemluvnosti. Pokud tedy dítě po 3. roce stále ještě nemluví nebo mluví jen velmi málo, jedná se o opožděný vývoj řeči. Příčin může být mnoho, např.: dědičnost, nedostatek mluvního kontaktu ale také nadbytek péče o řeč, nedostatek zrakového vnímání, stav sluchu, oligofrenie (porucha intelektu různého stupně), autismus apod.

b) Vývojová dysfázie

Zpravidla se projevuje úplnou neschopností dítěte slovně komunikovat, i když zde byly dobré podmínky pro vytvoření řeči. Velmi často se objevují projevy lehké mozkové dysfunkce. Je zde narušeno jak porozumění řeči, tak i její reprodukce. Dysfázie má tři stupně. Nejtěžší stupeň je označován jako **nemluvnost**, kdy se mluvená řeč vůbec nevyvíjí. Často

je postiženo i porozumění řeči, což zapříčiňuje stagnaci rozumového vývoje. Při středním stupni neboli **těžké dysfázii** se řeč rozvíjí velmi pomalu a se zpožděním. Dítě se učí velmi obtížně a jeho vývoj se může kdykoli zastavit. Poslední stupeň **dysfázie** už neznemožňuje komunikaci, dítě má však velké problémy s gramatikou a výslovností.

c) Dyslalie (patlavost)

Dyslalie je vada výslovnosti, kdy je dítě neschopné utvořit či vyslovit některé hlásky nebo celé skupiny hlásek. Jde o nejčastější poruchu řeči, která se vyskytuje v předškolním věku. Mezi příčiny můžeme zařadit poruchy sluchu, vadnou výslovnost mluvního vzoru, motorickou neobratnost, reakce okolí, apod.

d) Rinolalie (huhňavost)

Tato porucha schopnosti komunikace postihuje artikulaci i zvuk řeči. Můžeme ji také popsat jako sníženou či zvýšenou nosovost při mluvené řeči. Většinou je zapříčiněna zvětšenou nosní mandlí. Vyskytuje se také u dětí s rozštěpem patra.

e) Koktavost (balbuties)

Je to jedna z nejvýraznějších a také nejtěžších poruch řeči. Projevuje se křečovými stahy orgánů, které se podílejí na mluvě, čímž se přerušuje mluvený projev. Může mít mnoho příčin, např.: dědičnost, traumata, špatné výchovné metody apod. Mohou se přidružit i poruchy neverbální komunikace jako grimasy, tiky, žvýkání, mrkání či změny v emocionální oblasti.

f) Brebtavost (tumultus sermonis)

Jedná se o poruchu plynulosti a tempa mluveného projevu. Je velmi podobná koktavosti, ale většinou má jiné příčiny vzniku. Je pro ni typické především výrazné zrychlování slovního projevu až k nesrozumitelnosti. Dítě vynechává slabiky, nepřesně vyslovuje a deformuje slova. Mezi příčiny můžeme zařadit lehkou mozkovou dysfunkci a dědičnost.

(Klenková, Kolbábková, 2003; Kutálková, 2009)

2 LEXIKÁLNĚ-SÉMANTICKÁ JAZYKOVÁ ROVINA ŘEČI

Následující kapitola se zabývá charakteristikou lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči, popisuje její vývojové škály a na závěr je zde popsána pedagogická diagnostika a její nejčastější metody.

2.1 Charakteristika lexikálně-sémantické roviny

Jak už jsem stručně nastínila v kapitole 1.3, lexikálně-sémantická rovina se zabývá především vývojem aktivní a pasivní slovní zásoby.

Výzkumem slovní zásoby se zabývá **lexikologie** neboli nauka o slovní zásobě. Tato speciální lingvistická disciplína v sobě zahrnuje také následující samostatné vědní obory: **sémantika** (nauka o významu slov), onomaziologie (nauka o pojmenovávání), frazeologie (nauka o ustálených slovních spojeních), etymologie (nauka o původu slov), onomastika (nauka o vlastních jménech) a lexikografie (nauka o slovníku).

Předmětem zkoumání lexikologie je **slovo**, které je považováno za základní stavební jednotku jazykového projevu a pojmenovávání. Slova jsou obvykle tvořena skupinou hlásek a mají jednotný význam pro všechny uživatele daného jazyka. Pro slovo můžeme v lexikálním systému použít také označení **lexém**.

Souhrn těchto slov tvoří obsah naší slovní zásoby. Každý jazyk má však jiný rozsah hesel. V českém jazyce je to asi 250 000 slov. Je tedy více než zřejmé, že uživatel jazyka většinou všechna slova nezná nebo je alespoň nepoužívá. Z tohoto důvodu rozdělujeme slovní zásobu na aktivní a pasivní (Hauser, 1980).

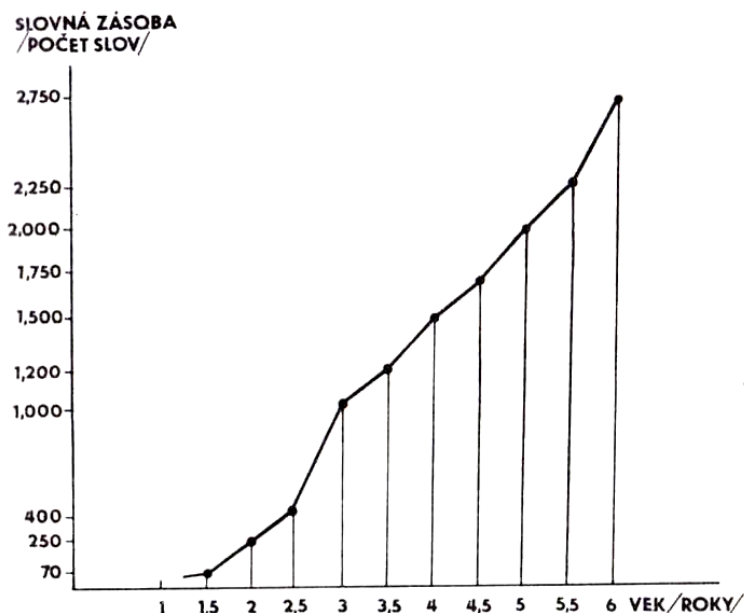
Do **aktivní slovní zásoby** řadíme slova, která používáme v běžném hovoru. **Pasivní slovní zásoba** zahrnuje všechny pojmy, kterým sice rozumíme, ale nepoužíváme je nebo je dokonce neumíme zařadit do běžné komunikace (Klenková, Kolbábková, 2003).

Nejdříve se začíná vyvíjet pasivní slovní zásoba. Už kolem 10. měsíce života je možné u dítěte zpozorovat její postupný rozvoj. Dalo by se tedy říct, že dítě začíná rozumět řeči. Po prvním roce se s užíváním prvních slov začíná rozvíjet i aktivní slovní zásoba, která má obvykle rozsah 5 – 7 slov. Neznamená to však, že by dítě od teď komunikovalo pouze slovně. Stále při dorozumívání využívá hlavně mimiku, gesta, pohledy očí či pláč. První slova mívají pro dítě všeobecný charakter. To znamená, že označení „*haf*“ se týká všech

čtyřnohých a chlupatých zvířat. Tento stav nazýváme hypergeneralizace neboli nepřiměřené zobecňování. Opakem je hyperdiferenciace neboli přehnané rozlišování, kdy dítě pojmenovává každý předmět i osobu pouze jedním určitým označením. Ve věku 1 a půl roku začíná dítě užívat otázky typu „*Co to je?*“, „*Kdo to je?*“ nebo „*Kde je?*“. Toto období nazýváme jako **první věk otázek**.

Dvouleté dítě již zná přibližně 200 slov a ve třech letech slovní zásoba obsahuje téměř 1000 slov. Dítě už tedy dokáže říct například své jméno a příjmení. Mezi 3. a 4. rokem se slovní zásoba postupně rozrůstá až na 1500 slov. Dítě začíná chápat jednoduché protiklady, jako malý x velký, světlo x tma, plný x prázdný apod. Dokáže také říct jednoduchou básničku nebo pojmenovat své sourozence. Nastupuje zde také **druhý věk otázek**, kdy dítě užívá otázky „*Proč?*“ a „*Kdy?*“, čímž se velmi rozvíjí aktivní i pasivní slovní zásoba dítěte. Koncem předškolního období tedy ve věku 5 – 6 let už dítě tvoří například nadřazené pojmy, chápe synonyma, antonyma i homonyma nebo spontánně vypráví různé zážitky. V této době už má slovní zásoba rozsah 2500 – 3000 slov (Klenková, 2006; Bednářová, Šmardová, 2008).

Lechta (1990) ve své publikaci znázorňuje růstu slovní zásoby pomocí jednoduchého grafu:

Obrázek 1: Růst slovní zásoby do 6 let života

2.2 Vývojové škály jazyka a řeči v rovině lexikálně-sémantické

Podle autorek Bednářové a Šmardové (2007) lze vývoj řeči a jazyka rozdělit na jednotlivé vývojové škály pro každou jazykovou rovinu řeči zvlášť. Jelikož se má bakalářská práce soustřeďuje na rovinu lexikálně-sémantickou, zaměřím se na její vývojové škály.

V období kolem třetího roku života začínají děti pojmenovávat běžné věci na obrázku. Dokážou poznat věci podle použití či ukázat činnost na obrázku. Začínají také chápat pojmy „já“ a „moje“, správně používají slova „ano“ a „ne“ a dokážou odpovědět na otázky „Co děláš?“ nebo „Kde?“. Začínají také projevovat stále větší zájem o knížky a příběhy, zejména obrázkové.

Mezi třetím a čtvrtým rokem už dokáže dítě ukázat obrázek podle podstatného znaku a později identifikuje věci či obrázky, které mají tyto podstatné znaky společné. Dítě začíná klást otázky typu „Proč?“ a „Kdy?“, reprodukuje jednoduché říkanky a dokáže říct, co vidí na obrázku. Už také začíná chápat jednoduché protiklady.

Ve čtyřech letech už dítě umí najít obrázek podle aktuální situace a vysvětlí, na co máme například uši, oči, nebo auta. Už také déle udrží pozornost, takže snáze poslouchá pohádky a více chápe děj. Dokáže také spontánně vyprávět podle obrázku a protiklady doplní i s názorem.

V pěti letech dokáže jednoznačně definovat význam různých pojmů, najde věci, které k sobě patří, chápe jednoduché vtipy či hádanky nebo bez problémů sestaví dějovou posloupnost a popíše ji. Už také ví, jakou náplň mají různé profese, takže mu nedělá problém ji popsat a pojmenovat.

Mezi pátým a šestým rokem už dítě umí z paměti kratší texty, takže mu nedělá problém ani interpretace pohádek bez obrázkové předlohy. Mělo by zvládat tvorbu synonym, antonym a homonym nebo také nadřazených pojmů. Už také dokáže poznat nesmyslný obrázek či posoudit pravdivost tvrzení.

2.3 Pedagogická diagnostika lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči

Diagnostika jako taková je zakotvená v mnoha odvětvích. Nejdříve se pravděpodobně objevila ve spojitosti s medicínou, odkud se šířila do dalších vědních oborů, jako biologie či technické obory. „*Diagnostika obecně je poznávacím procesem, jehož cílem je co nejdoko-*

nalejší poznání daného předmětu či objektu našeho zájmu. Výsledkem tohoto poznání je diagnóza.“ (Přinosilová, 2007, s. 10)

Pokud však diagnostika probíhá ve výchovně-vzdělávacím procesu, hovoříme o diagnostice pedagogické. Podle Zelinkové (2001) jde o komplexní proces, kdy hodnotíme a posuzujeme proces i samotné aktéry vzdělávacího procesu. Gavora (2010) zdůrazňuje, že jde o vědní disciplínu, která se zabývá teorií diagnostikování. Vymezuje tak určitý předmět diagnostikování, strategie, postupy a metody, což je soubor činností, které se využívají na cestě k diagnóze. Informace, které učitel získá na konci procesu diagnostikování, použije k naplánování dalších kroků pro rozvoj žáka. Slouží také jako druh zpětné vazby, kdy si učitel může ověřit efektivitu svého vyučování.

Předmětem pedagogické diagnostiky mohou být jak žáci a jejich učební výsledky, tak i učitel, vychovatel, ředitel školy, podmínky vzdělávání nebo rodinné prostředí žáka (Gavora, 2010).

Pokud se zaměříme na diagnostiku dětí v předškolním věku, je předmětem našeho zájmu motorika, grafomotorika, kresba, zrakové vnímání a paměť, vnímání prostoru a prostorové představy, vnímání času, řeč, sluchové vnímání a paměť, základní matematické představy, sociální dovednosti, hra a sebeobsluha (Bednářová, Šmardová, 2007).

Oblast zkoumání lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči je poměrně obsáhlá. Nejdříve se zaměřujeme na to, zda dítě umí správně pojmenovávat určité předměty a zda ví, na co se mohou používat. Potom přicházejí na řadu různé činnosti a povolání, které musí dítě taky správně pojmenovat a vysvětlit jejich náplň. Dítě by také mělo umět odhalit například nesmysl na obrázku nebo i nepravdivé tvrzení. Když už si dítě osvojilo základní pojmy, přicházejí na řadu pojmy nadřazené. Dítě by mělo poznat, co všechno patří do dané skupiny, nebo co tam naopak nepatří a jak se tato skupina jmenuje. Dále se zaměřujeme na to, zda umí dítě správně tvořit synonyma, antonyma i homonyma. Na závěr se zaměřujeme na slovní projev dítěte, který se nejlépe zkoumá např. při popisování obrázku nebo vyprávění pohádek, básniček či zážitků.

Aby mohl učitel vůbec začít diagnostikovat, nejprve si musí zvolit správnou metodu. Mezi ty nejpoužívanější metody patří pozorování, rozhovor, anamnéza, dotazník, analýza výsledků činností a analýza úkolů, test a pedagogická dokumentace.

- **Pozorování**

Tato metoda je považována za nejdůležitější. Učitel tráví s dítětem mnoho času a může tak sledovat jeho vývoj. Z hlediska trvání dělíme pozorování na **krátkodobé** a **dlouhodobé**. Z hlediska způsobu probíhání může být **náhodné**, kdy nás nečekaně zaujme nějaký jev nebo **záměrné**, kdy máme předem stanovený plán a sledujeme jen pro nás důležité jevy.

Z hlediska lexikálně-sémantické roviny můžeme dítě pozorovat např. při rozhovoru s kamarádem nebo při různých herních aktivitách, kdy je zapotřebí slovní projev a můžeme tak sledovat úroveň jeho slovní zásoby, jakým způsobem tvoří věty nebo zda nemá například problém s nějakou konkrétní hláskou.

- **Rozhovor**

Nebo také interview je soubor otázek, které klademe objektu našeho diagnostikování. Tyto otázky mohou být stejně jako u dotazníku otevřené, uzavřené a polouzavřené. Dělí se na **strukturovaný**, kdy máme předem stanovený cíl a okruh otázek a **nestrukturovaný**, kdy se jedná spíše o volné vyprávění dítěte či rodičů. Rozhovor většinou využíváme k získání bezprostředních či důvěrných informací.

Pokud chceme při rozhovoru sledovat lexikálně-sémantickou rovinu, a rozhovor vedeme přímo s dítětem, je zapotřebí klást takové otázky, na které dítě neodpovídá jednoslovně. Poté postupujeme obdobně jako při pozorování. Rozhovor však můžeme vést také s rodičem či učitelem dítěte. Zde směřujeme otázky přímo na lexikálně-sémantickou jazykovou rovinu dítěte a dotazovaný nám tak sděluje informace o jeho úrovni řeči.

- **Anamnéza**

Pomocí této metody získáváme informace o dosavadním životě žáka, které použijeme k objasnění jeho současného stavu. Podle zaměření se anamnéza dělí na **osobní**, která se zaměřuje na informace o prenatálním a perinatálním vývoji dítěte, **rodinnou**, která se zaměřuje na způsob výchovy či vliv jednotlivých členů rodiny a **školní**, která zachycuje vývoj dítěte v prostředí školy. Můžeme také zjistit, zda nemá dítě nějaké vady řeči či jaké má v rodině mluvní vzory.

- **Dotazník**

Dotazník je metoda určená k získávání písemných odpovědí na kladené otázky. Umožňuje nám získávat informace od velkého počtu respondentů. V mateřské škole je většinou určen pro rodiče nebo učitele. Pro děti lze většinou použít až na druhém stupni základní školy.

Pokud se zaměřujeme na lexikálně-sémantickou jazykovou rovinu řeči, postupujeme obdobně jako při rozhovoru. Dotazník podáváme k vyplnění rodičům nebo učitelům dítěte. Otázky v dotazníku se přímo váží k jednotlivým oblastem jazykové roviny řeči.

- **Analýza výsledků činností a analýza úkolů**

Tyto metody mají velmi důležité postavení v pedagogické diagnostice. Jejich předmětem je zkoumání a rozbor již hotových materiálů. Hodnotí se například různé výrobky, laboratorní práce, diktáty. U dětí v předškolním věku se analyzuje hlavně kresba, plnění pracovních listů nebo průběh hry.

- **Test**

Test je forma zkoušky, určená pro zjištění úrovně žáka v určité oblasti. Rozlišujeme standardizované psychologické testy, které slouží k měření úrovně schopností nadání, postojů či zájmů a pedagogické testování, kdy zkoumáme např.: jak dítě pochopilo dané učivo. V mateřské škole se tato metoda téměř nevyužívá, snad pouze testy školní zralosti před vstupem do základní školy.

- **Pedagogická dokumentace**

Tato dokumentace zahrnuje jak informace o instituci tak o práci s žákem. Řadíme sem tedy učební plány, osnovy, přípravy a záznamy o žácích od různých učitelů. Součástí je také **portfolio**, kde se zakládají veškeré práce žáka sebrané za určitou dobu. Obsahuje také komentáře od učitelů a rodičů. Tyto informace jsou z hlediska diagnostiky velmi důležité (Zelinková, 2001).

Může také obsahovat zprávy od různých odborníků jako je logoped či pracovník pedagogicko-psychologické poradny. Z těchto dokumentů se můžeme dozvědět mnoho důležitých informací, které souvisejí s úrovní lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči dítěte.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část mé bakalářské práce je zaměřena na podrobné mapování lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči u dětí předškolního věku. Níže je popsána metodologie, tj. hlavní a dílčí výzkumné cíle, druh výzkumu, výzkumné otázky a metody. Dále pak také charakteristika místa šetření a výzkumného vzorku.

3.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zmapovat úroveň lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči u dětí předškolního věku před nástupem do základní školy.

Dílčí cíle

- analyzovat pedagogické dokumenty dítěte, s cílem zjistit informace o rodinném prostředí dítěte
- zmapovat úroveň lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči u dětí předškolního věku a to prostřednictvím:
 - pozorování při plnění herních úkolů
 - vyplnění dotazníku učitelem v mateřské škole

3.2 Výzkumné otázky

Pro můj výzkum jsem si stanovila následující výzkumné otázky, které vycházejí z obsahu lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči:

1. Dokáže dítě správně pojmenovat vybrané předměty a obrázky?
2. Umí dítě správně vytvořit a poznat nadřazené pojmy?
3. Dovede dítě správně vytvořit a použít synonyma, antonyma a homonyma?
4. Jaký je slovní projev a vyjadřování dítěte?

3.3 Druh a metody výzkumu

Šetření probíhalo pomocí kvalitativního výzkumu v běžné mateřské škole. Kvalitativní jsem zvolila z toho důvodu, aby mapování mohlo proběhnout více do hloubky.

Při výzkumu byly použity následující metody:

➤ **analýza dokumentů**

Po souhlasu rodičů mi byly poskytnuty pedagogické záznamy dětí učitelkami v mateřské škole. Zaměřovala jsem se na získání následujících informací: věk dítěte, počet sourozenců (věk a pohlaví), druh rodiny (úplná, neúplná, nesezdaný pár), věk při nástupu do mateřské školy.

➤ **aktivní pozorování při plnění úkolů**

Pro účely výzkumu jsem si vytvořila výzkumný nástroj, který se skládá ze dvou složek. První složkou je soubor aktivit. Na základě odborné literatury jsem zjistila jistá kritéria, která jsem rozdělila do čtyř kategorií: základní pojmy; nadřazené pojmy; synonyma, antonyma, homonyma a slovní projev a vyjadřování. Tyto kategorie jsou v souladu s výzkumnými otázkami. Aktivity jsou tedy rozděleny do těchto čtyř kategorií a jsou zpracovány formou pracovních listů (viz. Příloha P 1). Při tvorbě úkolů jsem vycházela z publikace Bednářové a Šmardové (2007) a Klenkové a Kolbábkové (2003). Nejprve jsem si tyto knihy nastudovala a na základě jejich společného obsahu jsem jednotlivé úkoly rozdělila do zkoumaných kategorií.

Druhou složkou výzkumného nástroje je záznamový arch (viz. Příloha P 2), do kterého jsem zaznamenávala průběžné plnění úkolů dětmi. V archu jsou předzaznamenány předpokládané „správné“ odpovědi, ke kterým připisují odpovědi dětí. Pokud se odpovědi shodují, je to samozřejmě dobře. Pokud však dítě vymyslí daleko obtížnější variantu, poukazuje to na jeho vyšší úroveň lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči. Tvrzení dětí jsem si současně nahrávala na diktafon pro případ, že bych nestihla písemně zaznamenat všechny odpovědi.

➤ **strukturovaný dotazník pro učitele v dané mateřské škole**

Pro získání informací o celkové úrovni řeči jednotlivých dětí jsem použila dotazník (viz. Příloha P 3) z publikace autorky Rendlové (1995), který jsem částečně upravila a předložila učitelkám v mateřské škole

Dotazník se skládá z 19 položek, na které může učitel odpovědět ano, spíše ano, spíše ne a ne. Otázky v dotazníku se týkají všech jazykových rovin řeči pro celkové dokreslení problematiky. Obsahuje položky typu: Umí naslouchat, Vykonává stále složitější úkony, Má

dobrou výslovnost, Má problém s nějakou konkrétní hláskou, Snadno se učí novým slo-
vům, Má širokou slovní zásobu aktivní i pasivní, Umí vést dialog apod.

3.4 Charakteristika místa šetření

Výzkumné šetření probíhalo v běžné mateřské škole v okrese Hodonín. Mateřská škola je umístěna v přízemí budovy základní školy. Má kapacitu 35 dětí a jejím zřizovatelem je obec. Navštěvují ji děti převážně ve věku od 3 do 6 let, v případě volné kapacity je umožněna i návštěvu dětí od 2 let. Děti jsou rozděleny do dvou tříd, z nichž se jedna nachází přímo v hlavní budově, druhá je však umístěna v přilehlé budově školy. V hlavní budově je umístěna i stálá lehárna a šatna pro obě třídy. Děti jsou v jednotlivých třídách většinou podle věku, ale na základě zájmu rodičů mohou sourozenci nebo kamarádi navštěvovat stejnou třídu. Škola má také k dispozici velkou zahradu s relaxační a sportovní částí, která má bohaté vybavení.

Školní vzdělávací program má charakteristický název „*Od podzimu do léta*“. Je tedy více než jasné, že program se zaměřuje hlavně na základní charakteristiky jednotlivých ročních období a také na události, které s nimi souvisí. Snaží se o zdůraznění sepejetí člověka s přírodou, ožívují také lidové tradice.

3.5 Charakteristika výzkumného vzorku

Do výzkumu bylo zapojeno celkem 8 dětí, které v září 2013 nastoupí do 1. třídy základní školy. Jedná se o 6 dívek a 2 chlapce, z toho měli 3 děti v loňském roce odklad povinné školní docházky. Ve zmíněné mateřské škole jsem absolvovala i souvislou praxi, takže na mě děti byly zvyklé a neměly problém se mnou komunikovat.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Šetření probíhalo jako součást diagnostického procesu lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči. Nejprve jsem si prošla pedagogické dokumenty jednotlivých dětí a na základě získaných informací jsem sestavila stručnou charakteristiku dětí. Tuto charakteristiku jsem doplnila i o mé postřehy ze spontánního pozorování dětí.

Poté jsem dětem postupně předkládala jednotlivé úkoly a jejich plnění jsem zaznamenávala do záznamového archu. Na závěr mi učitelky dětí vyplnily dotazníky zaměřené na celkové posouzení řeči pro každé zkoumané dítě.

Po nastudování informací ze záznamových archů a dotazníků jsem zpracovala individuální hodnocení pro každé dítě zvlášť. Následně jsem zhotovila souhrnné zhodnocení pro jednotlivé zkoumané kategorie, které jsou v souladu s výzkumnými otázkami.

Je nutné zdůraznit, že získané výsledky se vztahují pouze k daným dětem a sledovaným úkolům.

4.1 Adélka 6 let a 2 měsíce

Adélka nastoupila do mateřské školy ve 4 letech. Žije v úplné rodině a má mladšího bratra, se kterým je matka na mateřské dovolené. Možná z toho důvodu Adélka často chybí. V kolektivu má však hodně kamarádek a je velmi společenská. Je také velmi chytrá a vyjadřuje se téměř na úrovni dospělých.

Při plnění úkolů velmi aktivně spolupracovala a těšila se na každý nový úkol. Její vyplněný záznamový arch se nachází v příloze P 4a. V prvním okruhu *Základní pojmy* si Adélka vedla v celku dobře. Podařilo se jí najít a pojmenovat všechny požadované obrázky, pouze v jednom případě nemohla najít obrázek vodovodního kohoutku. Je možné, že obrázky na pracovním listě byly nepřehledně uspořádané, většině ostatních dětí se ale najít podařilo. Když dostala Adélka obrázek hrnce na vaření, tvrdila, že je to koš a svůj názor si obhájila tvrzením: „*že se tam používá binec*“. Podle mého názoru však byl obrázek jasně rozpoznatelný. Je tedy možné, že má Adélka menší problém s přiřazováním pojmů ke správným objektům, protože i u dalších úkolů se často dlouho rozmýšlela, než vyslovila ten správný pojem. Často také používala frázi: „*Já si nemůžu vzpomenout.*“ nebo „*Ted' jsem to věděla.*“ Může to tedy nasvědčovat tomu, že Adélka má širokou slovní zásobu pasivní, ale aktivně ji ještě neumí tolik využít. Je zvláštní, že v jiných případech dokáže při odpovědi

využít velmi vyspělých argumentů. Je tedy vidět, že se jí doma rodina věnuje a vede s ní rozhovory, ale zřejmě ne na její dětské úrovni.

Při plnění úkolů z druhého okruhu, tedy *Nadřazené pojmy*, si Adélka vedla velmi dobře. Při pojmenovávání skupiny „nábytek“ využila vlastní název „*domácnost*“ což by se podle mého názoru dalo tolerovat. Při odpovědích často používá zdobněliny jako „*jehlička*“, „*konvička*“, „*pejsek*“ a „*květinka*“. V její mluvě se také hojně vyskytuje místní nářečí, z čehož opět vyplývá, že s ní členové rodiny často rozmlouvají.

V třetím okruhu *Synonyma, antonyma, homonyma* si Adélka vedla velmi dobře, na rozdíl od ostatních dětí. Vytvořila vždy dvě synonyma k předloženému obrázku. Správně k sobě přiřadila obrázky s opakem a následně je správně pojmenovala. A při tvorbě homonym dokázala vždy vytvořit dva významy. Pouze při pojmu „pero“ využila jen tvrzení „*pero, že se s ním mává od ptáka*“ a žádné další již nevymyslela a to ani s obrázkovou předlohou.

Při posledním čtvrtém okruhu *Slovní projev a vyjadřování* Adélka velmi aktivně a bez problémů spolupracovala. Jako jedna z mála začala na požádání „*Umíš nějakou básničku?*“ ihned recitovat básničku, kterou používají ve třídě při cvičení. Je tedy zřejmé, že se nestydí a ráda ukáže, co umí. Pouze při hádání hádanek se objevily menší problémy. Nedokázala najít odpověď na hádanky: „*Co má čtyři nohy, ale neběhá.*“ a „*Co má uši a neslyší?*“. Tyto dvě hádanky se však projeví jako nejtěžší a děti u nich musely více přemýšlet. Adélka je však nedokázala zodpovědět ani s nápovědou. Po sdělení správné odpovědi tvrdila, že už to skoro věděla.

Jinak slovní projev má velmi dobrý a stejně tak výslovnost. Dokáže vést dialog a vhodně se ptát. Správné tvoření vět jí také nedělá problémy.

Podle paní učitelky umí Adélka velmi dobře naslouchat, má dobrou výslovnost, správně tvoří věty, vypráví historky, vede dialog, recituje básničky a klade vhodné otázky. Slovní zásobu však údajně nemá až tak širokou, s čímž souhlasím. Z pozorování vyplývá, že Adélka má celkem širokou pasivní slovní zásobu, ale ještě jí nemá tolik zaktivovanou.

Doporučila bych tedy, aby učitelky v MŠ, ale i rodiče s Adélkou více vedli dialogy, četli jí pohádky a využívali různé úkoly, při kterých by Adélka musela více mluvit a tím si rozšířila slovní zásobu. Přesné odpovědi paní učitelky se nacházejí v Příloze P 4b.

4.2 Anička 6 let a 7 měsíců

Anička nastoupila do mateřské školy ve 3 letech. Vyrůstá v úplné rodině ještě se svým mladším bratrem, který s ní navštěvuje i mateřskou školu. Anička měla odklad školní docházky na žádost rodičů z důvodu časté nemocnosti a předčasného narození. V kolektivu je velmi klidná a tichá, to se týká i jejího slovního projevu, který skoro není slyšet. Ve třídě se baví výhradně se dvěma děvčaty. Dalo by se říct, že se někdy chová i trochu povýšeně.

Při plnění úkolů však spolupracovala bez problémů a snažila se předvést, co všechno umí. Její vyplněný záznamový arch se nachází v příloze P 5a. Při prvním okruhu *Základní pojmy* postupovala Anička výborně. Při popisování předmětů byla dokonce velmi konkrétní, na rozdíl od ostatních dětí., např.: hrnec – „*Vaří se tam třeba špenát.*“, lžice – „*Na míchání čaje třeba.*“. Všechny obrázky tedy dokázala správně najít, pojmenovat i popsat, což svědčí o její velmi široké pasivní i aktivní slovní zásobě.

V druhém okruhu *Nadřazené pojmy* celkem v krátkém čase dokázala vytvořit nadřazené pojmy ke všem skupinám obrázků, dokonce i ovoce a zeleninu rozdělila správně hned napoprvé. Při úkolu „Co do skupiny nepatří?“ opět velmi konkrétně odpovídala, např.: „*Rukavice se oblíkají, není to hudební nástroj.*“ nebo „*Židle patří ke stolu, není to nádobí.*“. Je tedy více než zjevné, že se Aničce rodina hodně věnuje.

Ve třetím okruhu *Synonyma, antonyma, homonyma* se Aničce pouze jednou nepodařilo vymyslet další synonymum k obrázku smějícího se muže. Použila pouze výraz „*směje se*“. V ostatních případech však bez problému vymyslela vždy dvě varianty. Úkoly plnila v celkem krátké době, protože nepotřebovala moc času na rozmyšlení. Nejspíše zde hraje jistou roli odklad školní docházky, díky kterému se Aniččin kognitivní vývoj posunul značně kupředu.

V posledním čtvrtém okruhu *Slovní projev a vyjadřování* si Anička nemohla vzpomenout na žádnou básničku. Začala recitovat, až když jsem jí poradila básničku O žábě, kterou zrovna den předtím nacvičovali. Při hádankách nedokázala odpovědět jen na jednu a sice „*Co má čtyři nohy, ale neběhá?*“. Pokud by se však s touto hádankou setkala už dříve, pravděpodobně by dokázala odpovědět, protože má velmi dobrou paměť.

Aniččin slovní projev je velmi tichý, nářečí je patrné jen místy, jinak se snaží mluvit spisovně. Všimla jsem si také, že má při mluvení problémy s pauzami na nádech. Nadechuje se velmi často a klidně i uprostřed slova. Svědčí to tedy o jejím špatném hospodaření

s dechem, na kterém by s ní měli rodiče pracovat nejlépe častým zpíváním. Slovní zásoba je velmi široká a struktura vět a intonace je také správná. Při vedení dialogu nemá Anička problém a svůj názor si dokáže obhájit.

Doporučila bych více pracovat na slovním projevu, aby se zvýšila jeho hlasitost.

Podle paní učitelky se Anička snadno učí novým slovům, správně tvoří věty, klade vhodné otázky, chápe výklad, vede dialog a má dobrou výslovnost. Slovní zásobu paní učitelka opět nehodnotí jako nejlepší, s čímž se neshodují. Přesné odpovědi paní učitelky se nacházejí v Příloze P 5b.

4.3 Ema 6 let

Do mateřské školy nastoupila ve věku 2 a půl roku. Vyrůstá v úplné rodině ještě s mladším bratrem, který už také navštěvuje mateřskou školu. Jelikož je Emina matka současně i její učitelkou, dosti se to odráží v jejím chování. Sice je velmi chytrá, ale také vyžaduje stále dostatek pozornosti a ve všem musí být první. Jinak má vcelku přátelskou povahu a také hodně kamarádů.

Při plnění úkolů byla Ema velmi aktivní a snažila se, aby byla co nejlepší. Její vyplněný záznamový arch se nachází v příloze P 6a. V prvním okruhu úkolů *Základní pojmy* dokázala Ema všechny předměty na obrázcích správně pojmenovat a popsat, na co se používají. Svědčí to o tom, že má velmi širokou slovní zásobu a to jak aktivní tak i pasivní. Určitě se zde hodně podepisuje to, že Emina matka je současně její učitelka.

V druhém okruhu úkolů *Nadřazené pojmy* Ema pracovala bez menších problémů. Velmi rychle dokázala pojmenovat skupiny obrázků i vybrat ty, které do skupiny nepatří. Někdy však reagovala až příliš zbrkle, takže se často přetřekla, např.: „*Není to nábytek, teda nádobí.*“. Nakonec se však vždy správně opravila. Projevuje se zde její touha být vždy první a nejlepší.

V třetím okruhu úkolů *Synonyma, antonyma, homonyma* si opět vedla velmi dobře. U synonymum vždy vytvořila dvě varianty. Při pojmenování smějícího se muže dokonce použila tvrzení „*chichotá se*“. Takže se opět potvrzuje, že má velmi širokou slovní zásobu. Pouze při tvorbě homonym vytvořila pro pojem „ucho“ jen jeden význam: „*ucho je na poslouchání*“. Docela ji to rozhodila, že nedokáže vymyslet žádný další význam, takže se opět projevila její touha být perfektní. Zbytek úkolů však zvládla bez problémů.

V posledním čtvrtém okruhu úkolů *Slovní projev a vyjadřování* se velmi projevila Emina stydlivost. Dokud dostávala jasné pokyny a měla odpovídat na otázky, nebyl žádný problém. Když však měla sama interpretovat nějakou básničku, písničku nebo pohádku, tvrdila, že žádnou neumí. Až když jsem jí poradila, aby řekla tu, kterou používáme při cvičení, teprve začala recitovat a to ještě poslední sloku zapoměla. Správně odpověděla na čtyři hádanky. Poslední hádanku „*Co má uši a neslyší?*“ nedokázala odpovědět, což navazuje na tvorbu homonym.

Emin slovní projev je tedy velmi dobrý. Skoro vůbec se v její mluvě nevyskytuje nářečí a její slovní zásoba je také poměrně široká. Podle paní učitelky dokáže správně vytvořit věty, bez problému vede dialog, má dobrou výslovnost, klade vhodné otázky a mluví se správnou intonací. Při samostatné interpretaci je poměrně stydlivá, což uvádí i její učitelka. Doporučila bych tedy, aby se Ema více zapojovala při různých představeních a samostatném vystupování ve třídě a odbourala tak svou stydlivost.

Přesné odpovědi paní učitelky se nacházejí v Příloze P 6b.

4.4 Johanka 6 let a 3 měsíce

Johanka nastoupila do mateřské školy ve věku 2 roky a 9 měsíců. Žije v úplné rodině, i když její rodiče nejsou manželé. Má jednoho vlastního staršího bratra a potom nevlastní sestru a bratra, kteří jsou také starší. Johanka má velmi klidné a tiché chování a v kolektivu se nijak zvlášť neprojevuje, ale i tak má hodně kamarádek.

I přes to, že je Johanka velmi tichá a vypadá, že bez kamarádek nedokáže mít svůj názor, při plnění úkolů aktivně spolupracovala. Její vyplněný záznamový arch se nachází v příloze P 7a. V prvním okruhu úkolů *Základní pojmy* postupovala Johanka velmi dobře. Pouze obrázek vodovodního kohoutku se jí nepodařil najít, hledala totiž živého kohoutka. Je možné, že se ve výčtu obrázků špatně orientovala, protože i při hledání dalších pojmů měla celkem velké časové prodlevy. Dokázala je však vždy správně pojmenovat a popsat. Dalo by se tedy říct, že uvažování má správné, jen na něj potřebuje více času.

V druhém okruhu úkolů *Nadřazené pojmy* si také vedla velmi dobře. Pouze při rozdělování obrázků do skupin nejdříve zařadila všechny obrázky ovoce a zeleniny do skupiny ovoce. Potom je ale sama správně rozdělila na ovoce a zeleninu. V ostatních úkolech už neměla

žádný problém. Všechny obrázky správně zařadila do skupin a pojmenovala je. Slovní zásobu má tedy širokou, ale potřebuje více času na rozmyšlenou.

V třetím okruhu úkolů *Synonyma, antonyma, homonyma* pouze při tvorbě synonym dokázala vytvořit jen jedno pojmenování u obrázku chlapce a sice „*kluk*“. U zbytku synonym dokázala vždy vytvořit dvě varianty a u slova *pes* dokonce tři: „*pes, štěňátko, pejsek*“. U antonym pojmenovala obrázky krátkého a dlouhého provazu jako „*víc dlouhý a víc malý*“.

Při posledním okruhu úkolů *Slovní projev a vyjadřování* jsem jí musela poradit, aby mi řekla tu básničku, kterou má nacvičenou na vítání občánků. I když se z počátku zdráhala, nakonec ji správně odrecitovala. Při hádankách dokázala odpovědět jen na tři. Na hádanky „*Co má čtyři nohy, ale neběhá.*“ a „*Co má uši a neslyší?*“ nedokázala najít odpověď.

Dalo by se tedy říct, že Johančin projev je celkem dobrý. Nářečí se u ní projevuje jen mírně. Dokáže správně poskládat větu a mluví se správnou intonací, její slovní zásoba je také celkem široká, i když to tak na první pohled nevypadá, protože je Johanka poměrně stydlivá. Podle paní učitelky má také správnou intonaci a chápe výklad. Trochu hůře hodnotí slovní zásobu, vedení dialogu, kladení otázek, recitování básniček či učení novým slovům. Doporučila bych tedy, aby se Johanka více rozvíjela v samostatném slovním projevu. Také by s ní měly paní učitelky i rodiče častěji procvičovat názvy různých předmětů a vést rozhovory, aby se jí více zaktivovala slovní zásoba.

Přesné odpovědi paní učitelky se nacházejí v Příloze P 7b.

4.5 Maeveenka 6 let a 4 měsíce

Maeveenka nastoupila do mateřské školy ve věku 3 roky a 9 měsíců. Žije v úplné rodině a má jednu mladší a jednu starší sestru. Její otec pochází z Irska, takže Maeveenka dokáže už teď mluvit i anglicky. V její řeči je patrný náznak rinolalie, avšak hned po provedení výzkumu absolvovala operativní odstranění nosní mandle, po kterém se její projev i barva hlasu značně zlepšili. Maeveenka má velmi milou a přátelskou povahu, je také velmi inteligentní a neobyčejně starostlivá. Spolu s ní je ve třídě i její mladší sestra, která se k ní velmi upíná. V kolektivu si Maeveen snadno získá vůdčí postavení díky jejím přesvědčivým argumentům.

Při plnění úkolů se opět projevila její přátelská povaha. S radostí plnila všechny úkoly. Její vyplněný záznamový arch se nachází v příloze P 8a. V prvním okruhu úkolů *Základní po-*

jmy dokázala správně najít, pojmenovat a popsat všechny vybrané obrázky. Správně také určila nesmysl na obrázku a vyvrátila nesprávná tvrzení. Její slovní zásoba se tedy jeví dosti široká a to jak po stránce aktivní i pasivní. Je tedy vidět, že se jí doma rodiče i starší sestra hodně věnují.

Při druhém okruhu úkolů *Nadřazené pojmy* si Maeveenka také vedla velmi dobře. Pouze při obrázcích ovoce a zeleniny je nejprve všechny zařadila do skupiny ovoce. Nakonec je ale správně rozdělila. V této oblasti měla problém i při úkolu „Co do skupiny nepatří?“, kdy odůvodnila vyřazení hrnku ze skupiny zeleniny takto: „*hrnek není to, ovoce. Ne! Zelenina*“. Když měla k sobě přiřadit obrázky podle společného znaku, nejprve k sobě přiřadila dveře a boudu s tvrzením „*sou dřevěný*“. Zde se opět projevilo, jak je Maeveenka chytrá.

Třetím okruhu úkolů *Synonyma, antonyma, homonyma* probíhal v celku bez problémů. Pouze při určování protikladů plný x prázdný použila Maeveenka tvrzení „*voda a ne voda*“ a následně „*pití a ne pití*“. Je tedy patrné, že se zaměřila spíše na obsah sklenice než na sklenici samotnou, protože když jsem jí sdělila správné tvrzení, jen se usmála a pleskla se do čela. Dala mi tak najevo, že tyto pojmy zná, jen si na ně nevzpomněla.

Při posledním okruhu úkolů *Slovní projev a vyjadřování* odpověděla správně v celku rychle na čtyři hádanky. Jen jedna: „*Co má čtyři nohy, ale neběhá?*“ jí dělala problémy. Při recitaci básničky jsem ji sice musela chvíli přemlouvát, ale nakonec mi i ona odrecitovala básničku, kterou používají při cvičení.

Slovní projev je tedy v celku dobrý. Dokáže správně utvářet věty a vést dialog. Své názory si vždy dokáže obhájit. Podle paní učitelky umí dobře naslouchat, snadno se učí novým slovům, má širokou slovní zásobu a klade vhodné otázky. Má ale trochu problém s výslovností. Doporučila bych tedy návštěvu logopeda a upřesnění rozdílů mezi ovocem a zeleninou.

Přesné odpovědi paní učitelky se nacházejí v Příloze P 8b.

4.6 Martin 6 let a 7 měsíců

Martin nastoupil do mateřské školy ve 3 letech. Pochází sice z úplné rodiny, ale je jedináček a rodiče ho měli v celku pozdě, což se projevilo i v jeho chování. Martin egocentrický, ve všem musí být první a nic a nikdo jiný ho nezajímá. Je velmi inteligentní, dokonce už ovládá základy čtení a psaní. V kolektivu se s ním kamarádí jenom jedna tříletá holčička,

ostatní vrstevníci si s ním sice hrají, ale on je za nedlouho odpudí svým povýšeným chováním a neustálým poučováním. Martin také patří mezi děti s odkladem školní docházky. Důvodem byla pravděpodobně školní nezralost, matka však neposkytla zprávu z pedagogicko-psychologické poradny. Martin také navštěvuje psychologa a logopeda. Paní učitelky si dokonce myslí, že by Martin mohl mít jistou formu Aspergerova syndromu. Toto podezření však není podloženo žádným lékařským posudkem.

Při plnění úkolů aktivně spolupracoval, protože chtěl předvést, co všechno umí a neustále opakoval, že bude jistě nejlepší. Jeho vyplněný záznamový arch se nachází v příloze P 9a. První okruh úkolů *Základní pojmy* Martin celkem zvládal. Snažil se odpovídat co nejrychleji a nejpresněji. Pouze když jsem se ptala u obrázku ženy s mikrofonem „*Co dělá?*“, tvrdil že „*fouká do pusy*“. Nepomohla mu ani rada, že má v ruce mikrofon, protože vůbec nevěděl co to je. Martinova slovní zásoba je sice poměrně široká, ale je vidět že v sobě zahrnuje pouze pojmy, které se týkají jeho zájmů. Potom ještě nedokázal pojmenovat obrázek policisty. Když jsem mu tedy pomohla a pojmenovala ho za něj, dokázal popsat náplň jeho povolání a sice „*říká dětem, aby byly hodné*“. Při poznávání nesmyslných obrázků používal velmi konkrétní tvrzení jako „*má ten komín doprava*“ nebo „*auto má kulaté kolo a hranaté, dobře je kulaté*“ z čehož je opět patrný Martinův vysoký intelekt.

V druhém okruhu úkolů *Nadřazené pojmy* dokázal všechny obrázky správně zařadit do skupin a pojmenovat je. Při určování skupiny oblečení dokonce použil výraz „*teplé oblečení*“, což bylo více než správně. Je tedy patrné, že když Martin chce, dokáže si všechno správně odůvodnit. Ne vždy se mu však chce, což často vede i k záchvatům vzteku.

Při třetím okruhu úkolů *Synonyma, antonyma, homonyma* si Martin vedl velmi dobře. Pouze při tvorbě synonym k obrázku smějícího se muže dokázal vytvořit jen pojem „*směje se*“. Naopak při obrázku chlapce dokonce použil pojmenování „*klučik*“, které se u žádného z ostatních dětí nevyskytlo. Antonyma bez problémů pojmenoval. Při obrázcích s krátkým a dlouhým provazem dokonce použil výraz „*kratší provaz a delší provaz*“.

Plnění posledního okruhu úkolů *Slovní projev a vyjadřování* bylo u Martina trochu smíšené. Sice měl trochu problémy při hádankách, kdy správně neodpověděl na tři hádanky. Dokonce jako jediný neznal odpověď na hádanku „*Leze, leze po železe, nedá pokoj, až tam vleze.*“ Zde se opět projevila ohraničenost jeho zájmů. Naopak při vlastní interpretaci mi

sám od sebe pověděl celkem obsáhlou pohádku o tom, jak sníh získal svou barvu. Při přímé řeči dokonce měnil hlas.

Slovní projev Martina je tedy celkem dobrý, i když se často nevhodně ptá na otázky, které vůbec nesouvisejí s tématem. Dokáže vést dialog, pokud se týká toho, co ho zajímá a jeho intonace hlasu je v některých případech až přehnaná. Jinak slovní zásobu má celkem širokou a mluví velmi spisovně. Paní učitelka ho však hodnotila mnohem hůře. Podle ní neumí naslouchat a hůře chápe výklad. Trochu lépe je na tom při tvoření vět, recitování básniček, vyprávění historek či při učení se novým slovům. Doporučila bych tedy rozšířit Martinovu slovní zásobu o slova spojená s běžnými denními aktivitami předměty a to formou rozhovoru nebo pracovních listů. Také by se měl naučit, že ne vždy mlže dělat všechno první a musí myslet také na ostatní.

Přesné odpovědi paní učitelky se nacházejí v Příloze P 9b.

4.7 Mirek 6 let a 10 měsíců

Mirek nastoupil do mateřské školy ve věku 3 roky a 4 měsíce. Žije v úplné rodině a má jednoho staršího nevlastního bratra a jednoho mladšího nevlastního bratra. Dalo by se říct, že Mirek je v kolektivu „rušivý element“. Většina chlapců ho při hraní bezmezně následuje, má však jen jednoho nejlepšího kamaráda, se kterým tráví většinu času a také s ním provádí většinu lumpáren. Pokud je zrovna do něčeho zabrán a paní učitelka požaduje jeho pozornost a spolupráci, může se setkat s velmi výbušným chováním, kdy kolem létají i různé hračky. Po chvíli se však Mirek uklidní a přizpůsobí. Také patří mezi děti s odkladem školní docházky. Důvodem byla jasně viditelná školní nezralost, Mirek byl velmi nepřízpůsobivý a neochotný poslouchat pokyny.

Mirek je často velmi vzdorovitý, ale při plnění úkolů jsem s ním neměla žádný problém. Jeho vyplněný záznamový arch se nachází v příloze P 10a. Při prvním okruhu úkolů *Základní pojmy* byl Mirek celkem aktivní a snažil se rychle najít a pojmenovat všechny obrázky. Pouze při hledání vodovodního kohoutku měl trochu problém, protože hledal živého kohoutka. Zbytek obrázků dokázal vždy správně najít, pojmenovat i popsat. V jeho vyjadřování se často objevuje nářečí. Dalo by se říci, že Mirkova slovní zásoba je poměrně široká a to jak po stránce aktivní i pasivní.

Při druhém okruhu úkolů *Nadřazené pojmy* si vedl velmi dobře. Při vybírání obrázku do mnou určených skupin dokonce jako jediný všechny vybrané obrázky pojmenoval. Neměl problém ani při rozeznávání ovoce a zeleniny. Úkoly plnil vcelku rychle a nepotřeboval moc času na rozmyšlenou.

V třetím okruhu úkolů *Synonyma, antonyma, homonyma* jsem u Mirka začala zaznamenávat jisté nesoustředění. U obrázku plačícího chlapce řekl jen, že „bečí“ a dál se obrázkem nehodlal zabývat. Podobně tomu bylo u obrázku chlapce, který pojmenoval pouze jako „kluk“. Zbytek úkolů dokázal správně splnit. Jelikož však byl stále více nepozorný a neochotný, udělali jsme si pauzu a v plnění úkolů jsem s ním pokračovala po obědě.

Při posledním okruhu úkolů *Slovní projev a vyjadřování* dokázal jako jediný správně odpovědět na všechny hádanky. Bez větších problémů mi také odrecitoval básničku, kterou měl nachystanou na Velikonoce, i když podle paní učitelky básničky téměř nerecituje.

Mirkův slovní projev je tedy v celku dobrý, i když je velmi ovlivněn nářečím. Slovní zásobu má taky poměrně širokou. Jeho věty jsou místy trochu krkolomné, ale myšlenka je vždy správná. Umí vést také dialog, pokud nemá zrovna svoji „zlostnou chvíli“. Podle paní učitelky špatně vykonává složitější úkony, recituje básničky a klade otázky. Lépe hodnotí slovní zásobu, vyprávění historek, vedení dialogu či utváří věty.

Doporučila bych u Mirka práci na soustředění, věnovat mu při úkolech hodně pozornosti a dbát na to, aby při jejich plnění měl klid a nemusel se před nikým předvádět. Také by se mělo zapracovat na jeho projevu značně ovlivněném nářečím.

Přesné odpovědi paní učitelky se nacházejí v Příloze P 10b.

4.8 Veronika 5 let a 7 měsíců

Veronika nastoupila do mateřské školy ve 3 letech. Žije v úplné rodině v jedné domácnosti i se svými prarodiči. Má jednoho mladšího bratra. Verunka je v kolektivu velmi oblíbená jak u dívek, tak u chlapců a dokáže si hrát s každým. Tráví hodně času se svou babičkou a vůbec dospělými lidmi, což se hodně projevuje v její mluvě. Často totiž používá výrazy dospělých a umí se bavit na jejich úrovni. Verunka je také velmi živé a inteligentní dítě.

Při plnění úkolů velmi aktivně spolupracovala a pořád tvrdila, že bude určitě lepší jak Martin. Její vyplněný záznamový arch se nachází v příloze P 11a. Při prvním okruhu úkolů *Základní pojmy* se snažila pracovat velmi rychle, dokonce mě popoháněla. Všechny obráz-

ky tedy dokázala v celku rychle najít, pojmenovat i popsat. Pouze obrázek vodovodního kohoutku jí dělal problémy jako většině ostatních dětí. V některých případech byla i hodně konkrétní, např.: obrázek kluka ve vaně „*umývá se doma v koupelně a v horké vaně*“ nebo obrázek policisty „*Pan policista informuje opité lidi, který vypili gořalu a piva. My děti ale gořalu nesmíme.*“ Zde je hodně vidět, že si s ní doma babička hodně povídá a rozšiřuje tak její slovní zásobu. Ne všechny názory jsou však vhodné pro dítě jejího věku.

Při druhém okruhu úkolů *Nadřazené pojmy* si Verunka vedla velmi dobře. Správně zařadila všechny obrázky do skupin. Pouze při rozeznávání ovoce a zeleniny se objevily menší problémy. Všechny tyto obrázky zařadila do skupiny ovoce. Zajímavé je, že při dalším úkolu „*Co do skupiny nepatří?*“ automaticky použila správné tvrzení „*do nádobí nepatří zelenina*“. Je tedy zřejmé, že tyto pojmy jí dělají problémy, ale když se pořádně soustředí, dokáže je správně zařadit. Zbytek úkolů bez problémů zvládla a opět použila celkem obsáhlé odpovědi.

Při třetím okruhu úkolů *Synonyma, antonyma, homonyma* se jí také celkem dařilo. V celkem krátkém čase dokázala vymyslet vždy dvě synonyma. Pouze u obrázku smějícího se muže, použila jen tvrzení „*směje se*“. U obrázku chlapce se velmi snažila vymyslet další variantu ke slovu „*kluk*“. Nejprve vymyslela zkomoleninu „*klučenk*“, po dalším přemýšlení však dokázala vytvořit správné pojmenování „*klučik*“. Při pojmenovávání obrázků s krátkým a dlouhým provazem použila tvrzení „*malej a větší*“ což by se ještě dalo tolerovat. Když jsem jí však řekla správné tvrzení, argumentovala odpovědí: „*jé, já jsem si to myslela*“. Při tvorbě homonym jí jako většině dětí, dělalo problém slovo ucho. Nejprve použila pouze tvrzení „*ucho, abychom mohli slyšet*“. Když jsem jí však napověděla „*Z čeho piješ čaj?*“, okamžitě reagovala „*hrnek se drží za ucho*“. Je tedy vidět, že slovní zásoba je opravdu obsáhlá, jen v některých případech potřebuje trochu poradit.

Při posledním okruhu úkolů mi jako jediná zazpívala písničku: *Skákal pes přes oves* a nemusela jsem ji ani přemlouvat, začala hned zpívat. V tomto se trochu rozcházejím s názorem paní učitelky, který uvedla, že Verunka téměř nerecituje. Při hádankách nedokázala odpovědět na dvě a sice „*Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr.*“ a „*Co má uši a neslyší?*“. V obou případech vyjmenovala nejružnější druhy zvířat.

Slovní projev Verunky je velmi dobrý. Bez problémů vede dialog i s dospělým člověkem a její věty jsou vždy správně poskládané. Ráda také vykládá historky z domova. V její mluvě

se hojně vyskytuje nářečí. Podle paní učitelky má velké problémy s kladením otázek a s nasloucháním. Nejlépe hodnotí vedení dialogu, tvoření vět, slovní zásobu či výslovnost. Doporučila bych ujasnění rozdílů mezi ovocem a zeleninou a zapracovat na soustředění. Přesné odpovědi paní učitelky se nacházejí v Příloze P 11b.

5 SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ

Hlavním cílem mé práce bylo zmapovat úroveň lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči u dětí předškolního věku před nástupem do základní školy, tedy v posledním roce předškolního vzdělávání. Lexikálně-sémantická rovina se týká především aktivní a pasivní slovní zásoby a jejího vývoje, který je v tomto období velmi důležitý.

Po nastudování odborné literatury jsem si stanovila čtyři výzkumné otázky, na základě kterých jsem vypracovala soubor úkolů rozdělený do čtyř zkoumaných okruhů. Po splnění těchto úkolů jsem získala potřebné informace pro zodpovězení výzkumných otázek. Získané výsledky se však zaměřují pouze na zkoumané děti

1. Dokážou děti správně pojmenovat vybrané předměty a obrázky?

Při tvoření základních pojmů jsem nezaznamenala u dětí žádné větší problémy. Čtyři děti nedokázaly najít obrázek kohoutku, většinou totiž hledaly druh slepice a ne vodovodní kohoutek, zajímavé je, že při dalších úkolech ho dokázaly samy popsat a rozlišit.

Jeden chlapec nedokázal pojmenovat činnost na obrázku „žena s mikrofonem“. Nevěděl ani co je to mikrofon a myslel si, že se jím fouká do pusy.

Děti někdy sice trochu váhaly, než vybraly správný obrázek nebo ho správně pojmenovaly, ale důvodem mohl být i nesprávný výběr obrázku, ale převážně stydlivost.

2. Umí děti správně vytvořit a poznat nadřazené pojmy?

V této kategorii úkolů se také projeví určité nedostatky a to převážně v rozlišování ovoce a zeleniny. Ve třech případech děti zařadily obrázky ovoce a zeleniny jen do jedné skupiny. Zajímavé je, že v dalších úkolech je často samy zařadily správně. Bylo by tedy vhodné s dětmi tyto pojmy více procvičovat a to jak v mateřské škole tak i doma. Můžeme dětem například uvést nějaká vodítka, jak správně od sebe rozeznat ovoce a zeleninu.

3. Dovedou děti správně vytvořit a použít synonyma, antonyma a homonyma?

Při této kategorii už se vyskytl nějaký nedostatek téměř u všech dětí. Zhodnotila jsem ji tedy jako nejhorší.

Synonymum se nejčastěji nepodařilo vytvořit ke slově „směje se“ a „chlapec“ kdy děti nedokázaly vytvořit synonymum, nebo tvořily jen různé deformace např.: „*klučenk*“.

Tvoření antonym šlo dětem podstatně lépe, měly však obrázkovou předlohu, takže je možné, že bez ní by byly výsledky o něco horší. Děti k sobě sice přiřadily obrázky s opačným významem, ne vždy je ale dokázaly správně pojmenovat. Chyby však nebyly nijak závažné. Místo termínů „krátký x dlouhý“ se objevovaly „malý a velký“ a v jednom případě místo „plný x prázdný“ odpověděla holčička „*pítí a není pítí*“, což je podle mého názoru ještě v normě.

Při tvorbě homonym se vyskytl problém u slova „ucho“ kdy ve dvou případech děti nedokázaly ani s pomocí obrázku najít jiné ucho než lidské. A v jednom případě nedokázala holčička vymyslet jinou variantu ke slovu pero, kromě „*péro od ptáka*“. Doporučila bych tedy častější procvičování tvorby těchto slovních kategorií a to jak doma tak i v MŠ.

4. Jaký je slovní projev a vyjadřování dětí?

Při této kategorii ne vždy děti ochotně spolupracovaly, většinou se styděly. Když měly říct básničku, písničku nebo pohádku, obvykle jsem jim musela poradit, kterou. Jen ve třech případech děti bez problémů spolupracovaly, jeden chlapec mi dokonce pověděl poměrně dlouhou pohádku, jedna holčička mi zazpívala písničku a poslední holčička sama bez rady odrecitovala básničku.

Dalo by se tedy říct, že slovní projev dětí je na velmi dobré úrovni a stejně tak jejich slovní zásoba. Ve většině případů dokážou správně sestavit větu a vést dialog. V jejich mluvě se však hojně vyskytuje nářečí. Je to ovšem pochopitelné, protože všechny děti i jejich paní učitelky pocházejí z jedné vesnice s typickým nářečím. Učitelky proto možná nemají potřebu upravovat svůj slovní projev do spisovné formy. Tím však nedávají dětem správný mluvní vzor. Děti pak nemají moc možností, kde se setkat se spisovnou mluvou.

Jako nejobtížnější se projevil zkoumaný okruh synonym, antonym a homonym, tudíž bych důrazně doporučila procvičování a rozvoj v této oblasti a to převážně pomocí obrázkových úkolů a vedení dialogu s dětmi. Zařadila bych také do výuky více aktivit na tvoření nadřazených pojmů: Zejména rozlišování ovoce a zeleniny, které dělá dětem velké problémy.

ZÁVĚR

Jak už je patrné z názvu mé bakalářské práce, hlavním cílem bylo zjistit, jakou mají děti úroveň lexikálně-sémantické roviny řeči a to v posledním roce předškolního vzdělávání. Abych mohla tuto úroveň zmapovat, postupovala jsem podobně jako při pedagogické diagnostice.

Na základě stanovených dílčích výzkumných cílů jsem provedla analýzu dokumentů a získala tak část potřebných informací. Dále jsem provedla samotné mapování úrovně a to ve dvou variantách, které byly na sobě zcela nezávislé. Nejprve proběhlo pozorování dětí při plnění úkolů. Byl zde využit záznamový arch pro zaznamenávání průběhu plnění. Dalším zdrojem informací byl dotazník, který vyplnily paní učitelky v dané mateřské škole. Tento dotazník se soustřeďoval na celkovou úroveň řeči dětí a byl vyplněn pro každé dítě zvlášť. Dílčí cíle tedy byly naplněny.

V souladu s výzkumnými otázkami byly vytvořeny čtyři zkoumané okruhy: Základní pojmy, Nadřazené pojmy, Synonyma, antonyma, homonyma a Slovní projev a vyjadřování. V každé této kategorii bylo zahrnuto několik úkolů, které děti plnily. Průběh plnění a odpovědi dětí byly zaznamenávány do záznamového archu. Získané poznatky ze záznamových archů byly doplněny o informace z dotazníků a následně zpracovány formou charakteristiky pro každé dítě individuálně. Následně bylo zhotoveno souhrnné hodnocení pro jednotlivé okruhy, čímž byly získány odpovědi na výzkumné otázky.

Děti tedy dokáží správně pojmenovat vybrané obrázky a předměty. Také v celku dobře zvládnou vytvořit nadřazený pojem pro skupinu obrázků a předmětů a také v opačném případě dokáží pod nadřazený pojem přiřadit správné obrázky. Tvorba synonym, antonym a homonym dělá dětem v posledním roce předškolního vzdělávání nejvíce problémů. Slovní projev a vyjadřování je naopak na velmi dobré úrovni. Děti dokáží samy interpretovat různé básničky, písničky i pohádky.

Doporučila bych více se věnovat procvičování oblasti nadřazených pojmů, zejména ujasnit rozdíly mezi ovocem a zeleninou. Dále také více procvičovat tvorbu synonym, antonym a homonym například formou různých herních aktivit, rozhovoru, pracovních listů apod. Je potřeba také lehce zapracovat na plynulosti a hlasitosti projevu u některých jedinců, nejlépe při samostatném zpěvu či recitaci básniček.

Jelikož je má bakalářská práce kvalitativního typu, její výsledky a přínos je zaměřen pouze na zkoumané děti a také se vztahuje pouze ke zvoleným úkolům. Výzkumný nástroj, který jsem vytvořila, by však mohl posloužit i široké veřejnosti pro vlastní mapování úrovně lexikálně-sémantické jazykové roviny řeči.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Ilustrace Richard Šmarda. Brno: Computer Press, 2007. Dětská naučná edice. ISBN 978-802-5118-290.
- [2] BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Richard ŠMARDA. *S kamarády do školy, aneb, Všestranná příprava předškoláka, 1. díl*. Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-000-1471-8.
- [3] BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Richard ŠMARDA. *S kamarády do školy aneb všestranná příprava předškoláka, 2. díl*. Praha: Albatros, 2005. ISBN 80-000-1622-2.
- [4] ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-802-4619-460.
- [5] DEVITO, Joseph A. *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-716-9988-8.
- [6] GAVORA, Peter. *Akí sú moji žiaci?: pedagogická diagnostika žiaka*. Nitra: Enigma, 2010. ISBN 978-808-9132-911.
- [7] HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě: čebnice pro vys. školy*. Praha: SPN, 1980. ISBN: neuvedeno.
- [8] CHRASTNÝ, Jiří. *Velká kniha úkolů pro malé šikuly*. Ilustrace Marie Chrastná. Teplice: František Beníšek, 2009. ISBN 978-80-87089-18-7.
- [9] KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4711-102.
- [10] KLENKOVÁ, Jiřina a Helena KOLBÁBKOVÁ. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2003. ISBN 80-239-0082-X.
- [11] KUTÁLKOVÁ, Dana. *Průvodce vývojem dětské řeči: logopedická prevence*. Praha: Galén, 2009. ISBN 978-80-7262-598-7.
- [12] LECHTA, Viktor a Eva ŠKODOVÁ. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Překlad Jana Křížová. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8572-5.

- [13] LECHTA, Viktor. Logopedické repetitórium: teoretické východiská súčasnej logopédie, moderné prístupy k logopedickej starostlivosti o osoby s narušenou komunikačnou schopnosťou. Bratislava: Slov. pedagog. nakl, 1990. ISBN 80-080-0447-9.
- [14] NOVÁKOVÁ, Mária. Lesní školka. Hradec Králové: Vydavatelství NOMI.
- [15] PŘINOSILOVÁ, Dagmar. *Diagnostika ve speciální pedagogice: texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-807-3151-423.
- [16] RENDLOVÁ, Hana. *Šimon půjde do školy: program všestranného rozvoje předškolního dítěte*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-717-8046-4.
- [17] VITÁSKOVÁ, Kateřina a Alžběta PEUTELSCHMIEDOVÁ. *Logopedie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1088-5.
- [18] VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-717-8998-4.
- [19] ZAJITZOVÁ, Eliška. *Předškolní vzdělávání a jeho význam pro rozvoj jazyka a řeči*. Praha: Hnutí R, 2011. ISBN 978-80-86798-14-1.
- [20] ZELINKOVÁ, Olga. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program: [nástroje pro prevenci, nápravu a integraci]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8544-X.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Dějové posloupnosti. *Matyášovy stránky* [online]. eStránky.cz, 2013 [cit. 2013-05-01]. Dostupné z: <http://www.maccizpopovic.estranky.cz/fotoalbum/logopedie/dejove-posloupnosti/dsc02715.html>.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Růst slovní zásoby do 6 let života.....	21
--	----

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P 1: Soubor úkolů

PŘÍLOHA P 2: Záznamový arch

PŘÍLOHA P 3: Dotazník pro učitele

PŘÍLOHA P 4A: Adélka – Vyplněný záznamový arch

PŘÍLOHA P 4B: Adélka – Vyplněný dotazník

PŘÍLOHA P 5A: Anička – Vyplněný záznamový arch

PŘÍLOHA P 5B: Anička – Vyplněný dotazník

PŘÍLOHA P 6A: Ema – Vyplněný záznamový arch

PŘÍLOHA P 6B: Ema – Vyplněný dotazník

PŘÍLOHA P 7A: Johanka – Vyplněný záznamový arch

PŘÍLOHA P 7B: Johanka – Vyplněný dotazník

PŘÍLOHA P 8A: Maeveenka – Vyplněný záznamový arch

PŘÍLOHA P 8B: Maeveenka – Vyplněný dotazník

PŘÍLOHA P 9A: Martin – Vyplněný záznamový arch

PŘÍLOHA P 9B: Martin – Vyplněný dotazník

PŘÍLOHA P 10A: Mirek – Vyplněný záznamový arch

PŘÍLOHA P 10B: Mirek – Vyplněný dotazník

PŘÍLOHA P 11A: Verča – Vyplněný záznamový arch

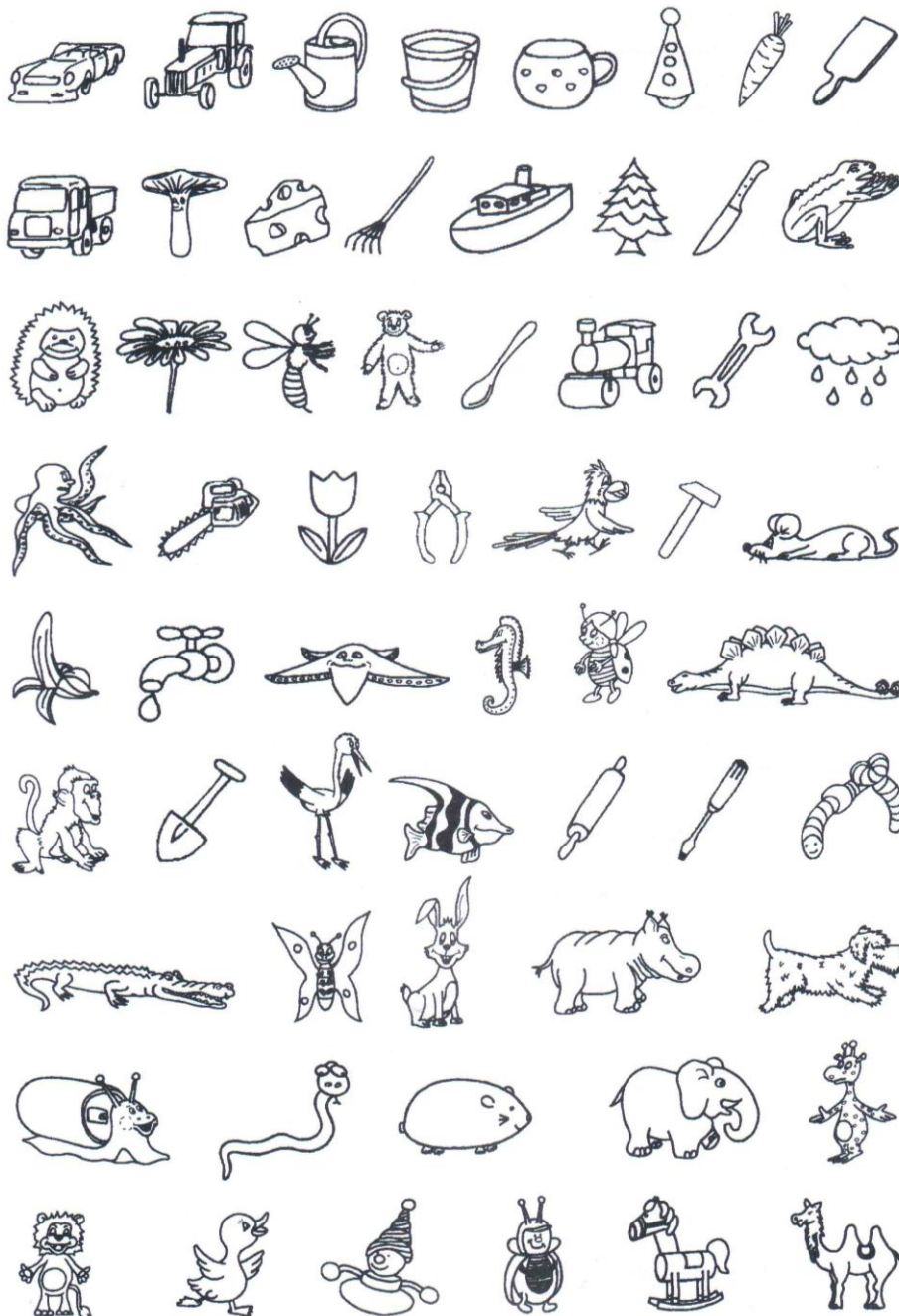
PŘÍLOHA P 11B: Verča – Vyplněný dotazník

PŘÍLOHA P 1: SOUBOR ÚKOLŮ

ZÁKLADNÍ POJMY

1. CO TO JE?

- a) Postupně dítěti ukazujeme jednotlivé obrázky a ptáme se na otázku „Co to je?“. (aktivní slovní zásoba)
- nůž, krokodýl, myš, tulipán, opice,
b) Dáváme dítěti pokyny, aby nám ukázalo určitý obrázek: „Kde je chobotnice?“. (pasivní slovní zásoba)
- chobotnice, kohoutek, mrkev, konev, šroubovák

2. NA CO SE TO POUŽÍVÁ?

- a) Dítě ukazuje obrázky podle pokynů: „Co potřebujeme na ...?“ (zalévání, česání, šití, chytání ryb, psaní)
b) Ukazujeme dítěti obrázky a ptáme se: „Na co se to používá?“. (židle, kytara, hrnec, lžice, hrábě)

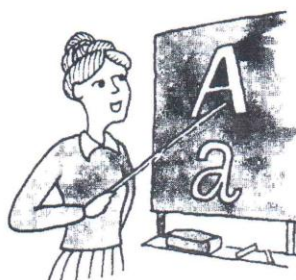
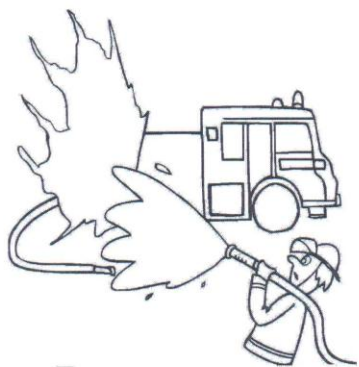
3. CO KDO DĚLÁ ZA ČINNOST?

- a) Ukazujeme dítěti obrázky a ptáme se: „Co dělá?“ (kluk s hračkami, kluk ve vaně, kluk s činkami, paní s mikrofonem, kluk u umyvadla)
- b) Sami říkáme dětem činnosti, které chceme, aby nám ukázalo: „Kdo....?“ (uklízí, zalévá, jede na kole, plave, češe se)

4. JAKÉ JE TO POVOLÁNÍ?

Ukážeme dítěti obrázky, které nám nejdříve pojmenuje: „Doktor“. Potom se ptáme: „Co dělá doktor?“. (kuchař, doktor, hasič, učitelka, policista)

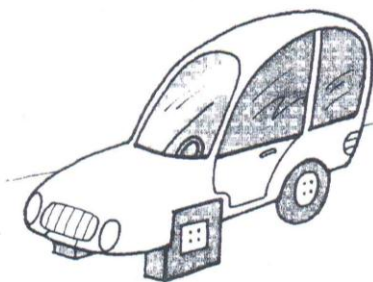
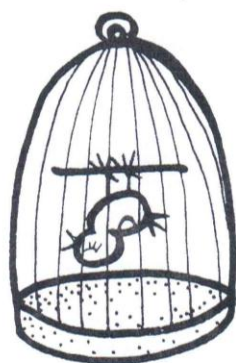
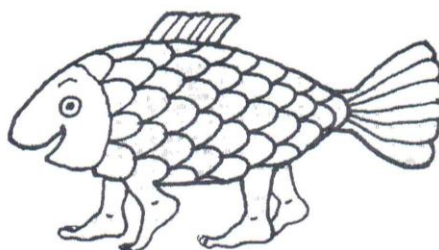
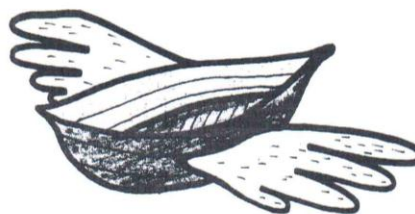
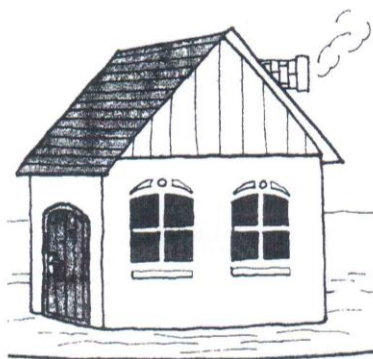

5. PRAVDA NEBO LEŽ?

a) Dítě má za úkol říct, co je na obrázku špatně.

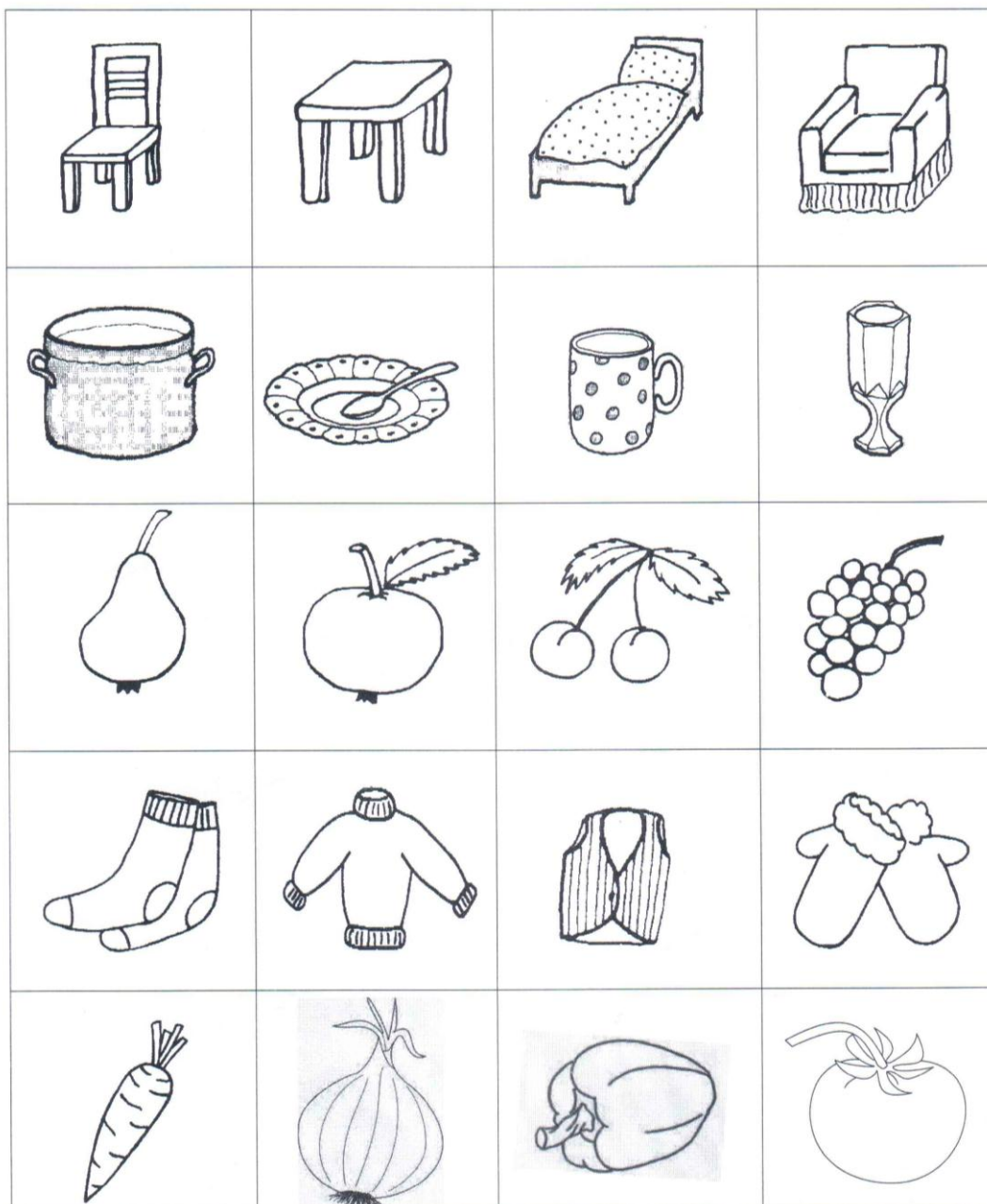
b) Říkáme dítěti věty, ono má za úkol říct, zda je to pravda nebo lež:

- Kočka lítá
- Sníh je černý
- Pes štěká
- V noci je světlo
- Kráva žije ve vodě

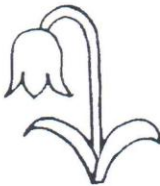

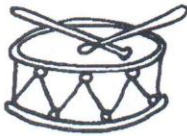

1. DO JAKÉ SKUPINY PATŘÍ?

- a) „Pojmenuj následující skupiny obrázků.“ (oblečení, nábytek, hudební nástroje, zvířata, jídlo)
 b) „Co všechno patří do skupiny ...?“ (ovoce, nářadí, zelenina, květiny, nádobí)
 c) „Vyber, co do skupiny nepatří.“ (slunečnice-šroubovák-kladivo-kleště, židle-talíř-hrnec-sklenice, jablko-svetr-ponožky-vesta, hrnek-rajče-paprika-cibule, rukavice-kytara-buben-klavír)

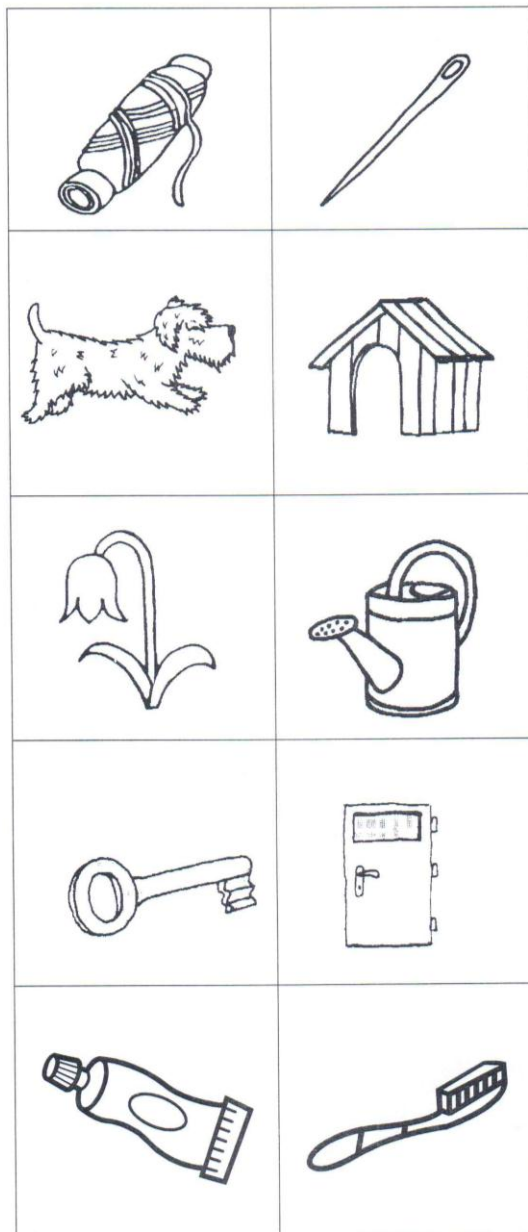

NADŘAZENÉ POJMY

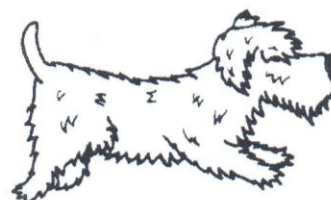
2. KTERÉ OBRÁZKY K SOBĚ PATŘÍ?

Dítě má za úkol vybrat dvojice obrázků, které spolu souvisí (má společný znak).

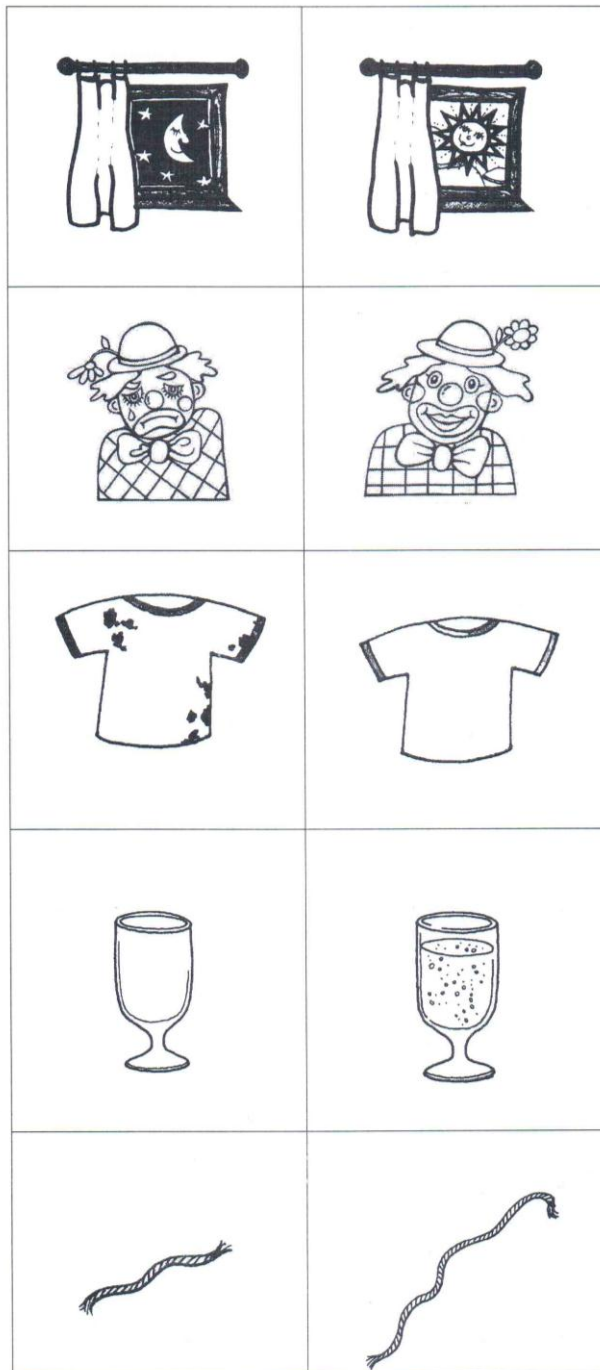
1. JAK BYS TO ŘEKL JINAK? (synonyma)

Dítěti ukazujeme jednotlivé obrázky, dítě nám je pojmenuje a potom se ho zeptáme: „*Jak bys to pojmenoval/a jinak?*“

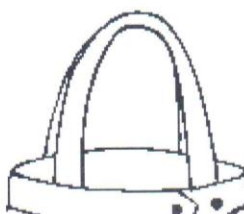
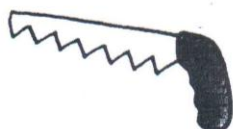
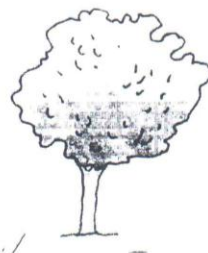
2. CO JE OPAKEM? (antonyma)

Dáme dítěti kartičky s obrázky. Má za úkol tvořit protikladné dvojice.

3. KOLIKPAK MÁ VÝZNAMŮ? (homonyma)

Říkáme dítěti různá slova (koruna, pero, zuby, ucho, kohoutek) a ptáme se: „Co všechno to může znamenat?“

1. CO SE DĚJE NA OBRÁZKU?
Dítě nám popíše děj na obrázku.

2. JAK TO BYLO?

Dáme dítěti kartičky s obrázky děje. Dítě má za úkol je správně seřadit tak, jak šly za sebou.

Zdroj obrázků: <http://www.maccizpopovic.estranky.cz/fotoalbum/logopedie/dejove-posloupnosti/dsc02715.html>

3. HÁDEJ, HÁDEJ

Dáváme dítěti jednoduché hádanky a sledujeme, za jak dlouho a zda vůbec uhádne odpověď.

- Leze, leze po železe, nedá pokoj, až tam vleze.
- Skáče to ze stromu na strom a louská to oříšky. Co je to?
- Má čtyři nohy, ale neběhá?
- Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr. Co je to?
- Co má uší a neslyší?

4. ŘEKNI BÁSNIČKU, PÍSNIČKU NEBO KRÁTKOU POHÁDKU

Dítě se nám pokusí z paměti říct jakoukoli básničku, písničku nebo pohádku

PŘÍLOHA P 2: ZÁZNAMOVÝ ARCH

ZÁKLADNÍ POJMY

ZÁZNAMOVÝ ARCH

Jméno dítěte:

1. Úkol:					
a) Co to je?					
Správný výraz	NŮŽ	KROKODÝL	MYŠ	TULIPÁN	OPICE
Výraz dítěte					
b) Kde to je?					
Hledaný obrázek	CHOBOTNICE	KOHOUTEK	MRKEV	KONEV	ŠROUBOVÁK
Správnost dítěte✓/x					
2. Úkol:					
a) Co potřebujeme na ...?					
(dokončení věty)	(zalévání květin)	(česání)	(šití)	(chytání ryb)	(psaní)
Hledaný obrázek	KONEV	HREBEN	NIT	RYBÁŘSKÝ PRUT	TUŽKA/PERO
Správnost dítěte✓/x					
b) Na co se to používá?					
(Použitý obrázek)	(židle)	(kytara)	(hrmec)	(lžíce)	(hrábě)
Správné tvrzení	NA SEZENÍ	NA HRANÍ	NA VĚŘENÍ	NA JEZENÍ POLEVKY	NA HRABÁNÍ LISTÍ
Tvrzení dítěte					
Správnost dítěte✓/x					
3. Úkol:					
a) Co dělá?					
(Vybrané obrázky)	(kluk s hračkami)	(kluk ve vaně)	(kluk s činkami)	(paní s mikrofonem)	(kluk u umyvadla)
Správné tvrzení	HRAJE SI	KOUPE SE	CVIČÍ	ZPÍVA	ČISTÍ SI ZUBY
Tvrzení dítěte					
Správnost tvrzení✓/x					

ZÁKLADNÍ POJMY

b) Ukaž, kdo ... (dělá)?					
Dokončení věty	UKLÍZÍ	ZALÉVÁ	JEDE NA KOLE	PLAVE	ČEŠE SE
Správnost tvrze ní ✓/x					

4. Úkol: Jak se jmenuje a co dělá?					
Vybrané povolání	KUCHAŘ	DOKTOR	HASIČ	UČITELKA	POLICISTA
Náplň povolání	VARÍ	LÉČÍ	HASÍ	UČÍ	ZATÝKÁ
Výraz dítěte					
Tvrzení dítěte					
Správnost tvrze ní ✓/x					

5. Úkol:					
a) Co je na obrázku špatně?					
Správné tvrzení	RYBA NEMÁ NOHY	AUTO MÁ KULATÁ KOLA	LOĎ NEMÁ KŘÍDLA	PTÁK NEVISÍ HLAVOU DOLŮ	KOMÍN NELEŽÍ
Tvrzení dítěte					
Správnost tvrze ní ✓/x					
b) Je to pravda?					
Odpověď dítěte	KOČKA LÉTÁ	SNÍH JE ČERNÝ	PES ŠTĚKÁ	SVĚTLO V NOCI	KRAVA VE VODĚ
Správnost tvrze ní ✓/x					

NADŘAZENÉ POJMY

1. Úkol:					
a) Pojmenuj skupiny obrázků.					
Název skupiny	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NÁSTROJE	ZVÍŘATA	JÍDLO
Výraz dítěte					
Správnost dítěte	√/x				
b) Vyber, co všechno patří do skupiny					
Název skupiny	NÁŘADÍ	OVOCE	ZELEENINA	KVĚTINY	NÁDOBÍ
Tvrzení dítěte					
Správnost dítěte	√/x				
c) Co do skupiny nepatří?					
Obrázky, které nepatří	SLUNEČNICE (v nářadí)	ŽIDLE (v nádobí)	JABLKO (v oblečení)	HRNEK (v zelenině)	RUKAVICE (v hudebních nástrojích)
Tvrzení dítěte					
Správnost dítěte	√/x				
2. Úkol: Které obrázky k sobě patří?					
	JEHLA A NIT	PES A BOUDA	DVEŘE A KLÍČ	KARTÁČEK A PASTA	KONEV A KVĚTINA
Tvrzení dítěte					
Správnost dítěte	√/x				

SYNONYMA, ANTONYMA, HOMONYMA

1. Úkol: Řekni to jinak.				
Výbraná slova	BĚHÁ	SMĚJE SE	PLÁČE	CHLAPEC
Tvrzení dítěte				
Správnost dítěte ✓/x				

2. Úkol: Co je opakem?				
Výbraná antonyma	ČISTÝ x ŠPINAVÝ	SMUTNÝ x VESELÝ	PLNÝ x PRAZDNÝ	KRÁTKÝ x DLOUHÝ
Tvrzení dítěte				DEN x NOC
Správnost dítěte ✓/x				

3. Úkol: Kolik to má významů?				
Výbrané slovo	KORUNA	ZUBY	PERO	KOHOUTEK
Tvrzení dítěte				UCHO
Správnost dítěte ✓/x				

1. Úkol: Popiš obrázek.

--

2. Úkol: Poskládej děj z obrázků.

Výbrané obrázky	KLUK NA SKLUZAVCE	MYTÍ VLASŮ	SÁZENÍ SEMÍNKA	STŘÍHÁNÍ VLASŮ
Tvrzení dítěte				
Správnost dítěte ✓/x				

3. Úkol: Hádej!

HÁDANKA	Odpovět' dítěte	Správnost dítěte ✓/x
Leze, leze po železe, nedá pokoj, až tam vleze. (klíč)		
Skáče ze stromu na strom a louská oříšky. (veverka)		
Má čtyři nohy, ale neběhá. (stůl/židle)		
Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr. (smř)		
Co má uši a neslyší? (hrnec)		

4. Úkol: Řekni mi básničku, písničku nebo krátkou pohádku.

--

PŘÍLOHA P 3: DOTAZNÍK PRO UČITELE

Celkové posouzení řeči dítěte jeho pedagogem v MŠ

Jméno dítěte:

	A	B	C	D	Poznámky
Umí naslouchat					
Vykonává stále složitější úkony					
Má dobrou výslovnost					
Má problémy s nějakou konkrétní hláskou					
Snadno se učí novým slovům					
Má širokou slovní zásobu aktivní i pasivní					
Správně utváří věty					
Umí vysvětlit zkušenost osobní nebo nabytou z domova					
Umí vést dialog					
Provádí jednoduché scénky					
Správně recituje krátké básničky					
Napodobuje telefonický rozhovor					
Klade vhodné otázky					
Správně komentuje obrázkové knížky					
Chápe výklad					
Pamatuje si pohádky nebo vyprávění					
Vymýšlí si a vypráví historky					
Opakuje onomatopoické zvuky					
Mluví se správnou intonací					

Stupně hodnocení:

- A – ano
- B – spíše ano
- C – spíše ne
- D – ne

PŘÍLOHA P 4A: ADÉKLA – VYPLNĚNÝ ZÁZNAMOVÝ ARCH

ADELKA

ZÁKLADNÍ POJMY

1. Úkol:					
a) Co to je?					
Správný výraz	NŮŽ	KROKODÝL	MYŠ	TULIPÁN	OPICE
Výraz dítěte	KOŽE	KROKODÝL	MYŠKA	KVĚTINKA	OPICE
b) Kde to je?					
Hledaný obrázek	CHOBOTNICE	KOHOUTEK	MRKEV	KONEV	ŠROUBOVÁK
Správnost dítěte √/x	✓	X <i>na děle, co mu, na děle, pole, na moře</i>	✓	✓	✓

2. Úkol:					
a) Co Potřebujeme na ...?					
(dokončení věty)	(zalévání květin)	(česání)	(šití)	(chytání ryb)	(psaní)
Hledaný obrázek	KONEV	HŘEBEN	NIT	RYBÁŘSKÝ PRUT	TUŽKA/PERO
Správnost dítěte √/x	✓	✓ (hrábě)	✓ (nit)	✓ (napojmenovala <i>na mořského, si, na je menší)</i>	✓
b) Na co se to používá?					
(Použitá věc)	(židle)	(kytara)	(hrnec)	(lžice)	(hrábě)
Správné tvrzení	NA SEZENÍ	NA HRANÍ	NA VAŘENÍ	NA JEZENÍ POLÉVKY	NA HRABÁNÍ LISTÍ
Tvrzení dítěte	NA SEDELI	NA HRANI KYTARA	KOŠ ŽE SE TAM POUŽÍVA DINGEC	ŽÍČKA NA JEZENÍ	NA HRABÁNÍ JE TO HRABEC
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓/X ŽAHĚNA	✓	✓

3. Úkol:					
a) Co dělá?					
(Vybrané obrázky)	(kluk s hračkami)	(kluk ve vaně)	(kluk s činkami)	(paní s mikrofonem)	(kluk u umyvadla)
Správné tvrzení	HRAJE SI	KOUPE SE	CVIČÍ	ZPÍVÁ	ČISTÍ SI ZUBY
Tvrzení dítěte	SI HRAJE	HRAJE SI VE VANĚ	CVIČÍ	ZPÍVÁ	ČISTI SI ZUBY
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

ZÁKLADNÍ POJMY

b) Kdo ... (dělá)?					
Dokončení věty	UKLÍZÍ	ZALÉVÁ	JEDE NA KOLE	PLAVE	SE ČEŠE
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

4. Úkol: Jak se jmenuje a co dělá?					
Vybrané povolání	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	UČITELKA	POLICISTA
Výraz dítěte	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	UČITELKA	POLICIST
Tvrzení dítěte	VARÍ	POSLEUCHÁ	HASÍ	PÍŠE PRO DĚTI DO ŠKOLY PÍSMENKA	CHYTA ZLODĚJE
	✓	✓	✓	✓	✓

5. Úkol:					
a) Co je na obrázku špatně?					
Správné tvrzení	RYBA NEMÁ NOHY	AUTO MÁ KULATÁ KOLA	LOĎ NEMÁ KŘÍDLA	PTÁK NEVISÍ HLAVOU DOLŮ	KOMÍN NELEŽÍ
Tvrzení dítěte	ŽE MÁ NOHY ŠPATNĚ	ŽE TAM JE ČTVEREC	LOĎ MÁ KŘÍDLA	ŠPATNĚ, PROTO ŽE JE OBNALEKĚ	ken je uplně dobrý oboval komínem, že je maláto
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓
b) Je to pravda?					
Odpověď dítěte	KOČKA LÉTÁ	SNÍH JE ČERNÝ	PES ŠTĚKÁ	SVĚTLO V NOCI	KRÁVA VE VODĚ
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

NADŘAZENÉ POJMY

1. Úkol: a) Pojmenuj skupiny obrázků.					
Název skupiny	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NÁSTROJE	ZVÍŘATA	JÍDLO
Výraz dítěte	NA OBLEČENÍ	DOMÁCNOST	NÁSTROJE	ZVÍŘATA	JÍDLO
Správnost dítěte √/x	✓	✓/x	✓	✓	✓
b) Vyber, co všechno patří do skupiny					
Název skupiny	NÁŘADÍ	OVOCE	ZELENINA	KVĚTINY	NÁDOBÍ
Tvrzení dítěte	✓	✓	✓	✓	✓
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
c) Co do skupiny nepatří?					
Obrázky, které nepatří	SLUNEČNICE (v nářadí)	ŽIDLE (v nádobí)	JABLKO (v oblečení)	HRNEK (v zelenině)	RUKAVICE (v hudebních nástrojích)
Tvrzení dítěte	NÁŘADÍ A TOTO JE KVĚTINKA	PROTOŽE JE TO ŽIDLE A TO JE NÁDOBÍ	TO JE JABLÍČKO A TO JE OBLEČENÍ	TOHLE JE ZELENINA A TOHLE NÁDOBÍ	NÁSTROJE A TOHLE TAM NEPATŘÍ, PROTOŽE JE TO RUKAVICE
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
2. Úkol: Které obrázky k sobě patří?					
Tvrzení dítěte	JEHLA A NIT	PES A BOUDA	DVEŘE A KLÍČ	KARTÁČEK A PASTA	KONEV A KVĚTINA
	nit a jehlička protože se jehlička nese	pes a bouda protože patří k boudě	klíč a dveře protože když klíč otevře dveře	pastu a zubní kartáček	koně a květinu
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

SYNONYMA, ANTONYMA, HOMONYMA

1. Úkol: Řekni to jinak.					
Vybraná slova	BĚHÁ	SMĚJE SE	PLÁČE	PES	CHLAPEČEK
Tvrzení dítěte	BĚHA TRENINKUJE	KŘÍČÍ SMĚJE SE	BŘEČÍ PLÁČE	PES PEVNEK	KLUK CHLAPEČEK
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
2. Úkol: Co je opakem?					
Vybraná antonyma	ČISTÝ x ŠPINAVÝ	SMUTNÝ x VESELÝ	PLNÝ x PRAZDNÝ	KRÁTKÝ x DLOUHÝ	DEN x NOC
Tvrzení dítěte	ŠPINAVÝ A ČISTÝ	SMUTNÝ A VESELÝ A VESELÝ	SAMOTNÝ A PLENÝ	DLOUHÝ A KRÁTKÝ	NOC A RÁNO
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
3. Úkol: Kolik to má významů?					
Vybrané slovo	KORUNA	ZUBY	PERO	KOHOUTEK	UCHO
Tvrzení dítěte	KORUNA TŘEBA STROM KORUNA KRALE	ZUBY V PUSE (koruna obrovské kůže)	PERO KŘÍDLO od ptáka	KOHOUTEK od domácnosti	UCHO MAJÍ HLAVU od hlavy
Správnost dítěte √/x	✓	✓	x	✓	✓

1. Úkol: Popiš obrázek.

Chápeček se stáčil k stromu. Tady si krajou dělá. Že ten holčička se má mě dělá. Že si krajou s autem. Že když je kočárek od maminky. A když si krajou s kolonem. a paní a paní.

2. Úkol: Poskládej děj z obrázků.

Vybrané obrázky	KLUK NA SKLUZAVCE	MYTÍ VLASŮ	SÁZENÍ SEMÍNKA	STRÍHÁNÍ VLASŮ
Tvrzení dítěte	kluk leze na skluzavce ně je přehozená a ten už se skluzavce	kluk se umývá mýdlem a potom je mýdlem	kluk zasadil kluk je a kluk je už	kluk byl kluk už a kluk už je
Správnost dítěte √/x	OBRAZNE ✓ kluk	✓	OBRAZNE ✓	✓

3. Úkol: Hádej!

HÁDANKA	Odpověď dítěte	Správnost dítěte √/x
Leze, leze po železe, nedá pokoj, až tam vleze. (klíč)	KLÍČ	✓
Skáče ze stromu na strom a louská oříšky. (veverka)	VEVERKA	✓
Má čtyři nohy, ale neběhá. (stůl/židle)	stůl	✓
Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr. (sníh)	SNÍH	✓
Co má uši a neslyší? (hrnec)	hrnec, kucha	✓

4. Úkol: Řekni mi básničku, písničku nebo krátkou pohádku.

Žadala sama
USMĚJEME NA SEBE
KOUKNEME SE NA NEBE.
POZDRAVÍME SLUŠIČKO,
POTOM HRKNEM HAIČKO.
LYTAHNEM SE YESTEVÍČ,
A TO JE VŠECHNO DAK UŽNÍČ

PŘÍLOHA P 4B: ADÉLKA – VYPLNĚNÝ DOTAZNÍK

Celkové posouzení řeči dítěte jeho pedagogem v MŠ

Jméno dítěte: ADÉLKA

	A	B	C	D	Poznámky
Umí naslouchat	•				
Vykonává stále složitější úkony	•				
Má dobrou výslovnost	•				
Má problémy s nějakou konkrétní hláskou				•	
Snadno se učí novým slovům		•			
Má širokou slovní zásobu aktivní i pasivní		•			
Správně utváří věty	•				
Umí vysvětlit zkušenost osobní nebo nabytou z domova	•				
Umí vést dialog	•				
Provádí jednoduché scénky			•		
Správně recituje krátké básničky	•				
Napodobuje telefonický rozhovor			•		
Klade vhodné otázky	•				
Správně komentuje obrázkové knížky	•				
Chápe výklad	•				
Pamatuje si pohádky nebo vyprávění		•			
Vymýšlí si a vypráví historky		•			
Opakuje onomatopoické zvuky	•				
Mluví se správnou intonací		•			

Stupně hodnocení:

- A – ano
- B – spíše ano
- C – spíše ne
- D – ne

PŘÍLOHA P 5A: ANIČKA – VYPLNĚNÝ ZÁZNAMOVÝ ARCH

ANIČKA ZÁKLADNÍ POJMY

1. Úkol:
a) Co to je?

Správný výraz	NUŽ	KROKODYL	MYŠ	TULIPÁN	OPIČE
Výraz dítěte	NUŽ	KROKODYL	MYŠKA	TULIPÁK	OPIČKA

b) Kde to je?

Hledaný obrázek	CHOBOTNICE	KOHOUTEK	MRKEV	KONEV	ŠROUBOVÁK
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

2. Úkol:
a) Co Potřebujeme na ...?

(dokončení věty)	(zalévání květin)	(česání)	(šití)	(chytání ryb)	(psaní)
Hledaný obrázek	KONEV	HŘEBEN	NIT	RYBÁŘSKÝ PRUT	TUŽKA/PERO
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

b) Na co se to používá?

(Použitý obrázek)	(židle)	(kytara)	(hmec)	(lžice)	(hrábě)
Správné tvrzení	NA SEZENÍ	NA HRANÍ	NA VAŘENÍ	NA JEZENÍ POLÉVKY	NA HRABÁNÍ LISTÍ
Tvrzení dítěte	NA SEZVUTÍ	HRAJE SE NA NI PÍŠVIČKA	VAŘÍ SE TAM TŘEBA ŠPÉVAT	NA MÍCHÁKŮ DO ČAJE	HRABU TŘEBA LISTÍ
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

3. Úkol:
a) Co dělá?

(Vybrané obrázky)	(kluk s hračkami)	(kluk ve vaně)	(kluk s činkami)	(paní s mikrofonem)	(kluk u umyvadla)
Správné tvrzení	HRAJE SI	KOUPE SE	CVIČÍ	ZPÍVÁ	ČISTÍ SI ZUBY
Tvrzení dítěte	HRAJE SI S MÍČKEM	KOUPE SE VE VANĚ	DRŽÍ ČINKY, ASI CVIČÍ	NĚJAKA ZPĚVAČKA ZPÍVÁ	KLUK SI, RUKOU ČISTÍ ZUBY
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

ZÁKLADNÍ POJMY

b) Ukaž, kdo ... (dělá)?

Dokončení věty	UKLÍZÍ	ZALÉVÁ	JEDE NA KOLE	PLAVE	SE ČEŠE
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

4. Úkol: Jak se jmenuje a co dělá?

Vybrané povolání	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	UČITELKA	POLICISTA
Náplň povolání	VAŘÍ	LÉČÍ	HASÍ	UČÍ	ZATÝKÁ
Výraz dítěte	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	PANI UČITELKA	POLICISTA
Tvrzení dítěte	VAŘÍ	DÁVÁ LÉK	HASÍ	UČÍ BĚŽI	HOUÍ LUPICE
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

5. Úkol:
a) Co je na obrázku špatné?

Správné tvrzení	RYBA NEMÁ NOHY	AUTO MÁ KULATÁ KOLA	LOŤ NEMÁ KŘÍDLA	PTÁK NEVISÍ HLAVOU DOLŮ	KOMÍN NELEŽÍ
Tvrzení dítěte	RYBA NEMÁ NOHY	TO AUTO MÁ ČTVEREC	LOŤ MÁ KŘÍDLA	PÁČEK SPÍ OBLÁČEK	KOMÍN JE NAKLÍVO
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

b) Je to pravda?

Odpověď dítěte	KOČKA LĚTÁ	SNÍH JE ČERNÝ	PES ŠTĚKÁ	SVĚTLO V NOCI	KRÁVA VE VODĚ
Správnost tvrzení √/x	NE	NE	ANO	NE, JE TMA	NE
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol: a) Pojmenuj skupiny obrázků.					
Název skupiny	OBLEČENÍ	NYBYTEK	HUDEBNÍ NÁSTROJE	ZVÍRATA	JÍDLO
Výraz dítěte	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	NÁSTROJE HUDEBNÍ	ZVÍRÁTKA	VŠECHNO SE JÍ
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
b) Vyber, co všechno patří do skupiny					
Název skupiny	NÁŘADÍ	OVOCE	ZELENINA	KVĚTINY	NÁDOBÍ
Tvrzení dítěte	/	/	/	/	/
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
c) Co do skupiny nepatří?					
Obrázky, které nepatří	SLUNEČNICE (v nářadí)	ŽIDLE (v nádobí)	JABLKO (v oblečení)	HRNEK (v zelenině)	RUKAVICE (v hudebních nástrojích)
Tvrzení dítěte	SLUNEČNICE ROSTE NA POLI. NENÍ NÁŘADÍ	ŽIDLE PATŘÍ KE STOLU. ANENÍ NÁDOBÍ	JABLKO JE OVOC. A TO JE OBLEČENÍ	HRNEČEK JE NÁDOBÍ. A TO JE ZELENINA	RUKAVICE SE OBLIKAJÍ. NENÍ TO HUDEBNÍ NÁSTROJ
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
2. Úkol: Které obrázky k sobě patří?					
	JEHLA A NIT	PES A BOUDA	DVEŘE A KLÍČ	KARTÁČEK A PASTA	KONEV A KVĚTINA
Tvrzení dítěte	JEHLA A NIT	PES SPINKÁ V BUDĚ	KLÍČ SEDÁVÁ DO TĚ DÍRKY VE DVEŘÍCH	PASTU DAŇ NA KARTÁČEK A VYČISTÍM SI ZUBY	KONVIČKOU ZALIVÁME RYTÍČKY
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol: Řekni to jinak.					
Vybraná slova	BĚHÁ	SMĚJE SE	PLÁČE	PES	CHLAPEČEK
Tvrzení dítěte	SKÁČE UTIKA	SMĚJE SE —	PLÁČE KŘÍČÍ	PEVNEK PES	CHLAPEČEK KLUK
Správnost dítěte √/x	✓	✗	✓	✓	✓
2. Úkol: Co je opakem?					
Vybraná antonyma	ČISTÝ x ŠPINAVÝ	SMUTNÝ x VESELÝ	PLNÝ x PRAZDNÝ	KRÁTKÝ x DLOUHÝ	DEN x NOC
Tvrzení dítěte	ČISTÝ A ŠPINAVÝ	SMUTNÝ VESELÝ	PLNÝ A PRAZDNÝ	KRÁTKÝ A DLOUHÝ	DEN A NOC
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
3. Úkol: Kolik to má významů?					
Vybrané slovo	KORUNA	ZUBY	PERO	KOHOUTEK	UCHO
Tvrzení dítěte	KORUNA PRO PRÁKOVANÍ KORUNA NA PRÁČECÍ	ZUBY NA KOUSÁNÍ A NA PILE	PERO NA PSANÍ A PTACÍ	KOHOUTEK KE SLEPIČCE A NA KODU	UCHO NA ZYSENÍ A NA HRNCI
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol: Popiš obrázek.

Děti si hraji na jedm a čítají knížky. Pak si dom pam' sběrčičm na koviča a mají kočárek. a je tam schovaný kluk ka stromem.

2. Úkol: Poskládej děj z obrázků.

Vybrané obrázky	KLUK NA SKLUZAVCE	MYTÍ VLASŮ	SÁZENÍ SEMÍNKY	STRÍHÁNÍ VLASŮ
Tvrzení dítěte	<i>leze nahoru, už vyjel a jede</i>	<i>umyjí si vlasy, pak je čes a je pěkná</i>	<i>sedí semínko kalíšku a má kýchání</i>	<i>má plaz stráž se a je ostrihanej</i>
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓

3. Úkol: Hádej!

HÁDANKA	Odpověď dítěte	Správnost dítěte √/x
Leze, leze po železe, nedá pokoj, až tam vlezle. (klíč)	<i>klíč</i>	✓
Skáče ze stromu na strom a louská oříšky. (veverka)	<i>VEVERKA</i>	✓
Má čtyři nohy, ale neběhá. (stůl/židle)	<i>stůl X</i>	X
Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr. (sníh)	<i>sníh</i>	✓
Co má uši a neslyší? (hmeč)	<i>hmeč</i>	✓

4. Úkol: Řekni mi básničku, písničku nebo krátkou pohádku.

Šel za ka po káčkem, mohl být klíčikem. Nijde to, nijde to, necháme to na leto.

PŘÍLOHA P 5B: ANIČKA – VYPLNĚNÝ DOTAZNÍK

Celkové posouzení řeči dítěte jeho pedagogem v MŠ

Jméno dítěte: ANIČKA

	A	B	C	D	Poznámky
Umí naslouchat	•				
Vykonává stále složitější úkony	•				
Má dobrou výslovnost	•				
Má problémy s nějakou konkrétní hláskou				•	
Snadno se učí novým sloům	•				
Má širokou slovní zásobu aktivní i pasivní		•			
Správně utváří věty	•				
Umí vysvětlit zkušenost osobní nebo nabytou z domova		•			
Umí vést dialog	•				
Provádí jednoduché scénky	•				
Správně recituje krátké básničky		•			
Napodobuje telefonický rozhovor	•				
Klade vhodné otázky	•				
Správně komentuje obrázkové knížky	•				
Chápe výklad	•				
Pamatuje si pohádky nebo vyprávění		•			
Vymýšlí si a vypráví historky		•			
Opakuje onomatopoické zvuky	•				
Mluví se správnou intonací	•				

Stupně hodnocení:

- A – ano
- B – spíše ano
- C – spíše ne
- D – ne

PŘÍLOHA P 6A: EMA – VYPLNĚNÝ ZÁZNAMOVÝ ARCH

ZÁKLADNÍ POJMY

1. Úkol:
a) Co to je?

Správný výraz	NŮŽ	KROKODÝL	MYŠ	TULIPÁN	OPICE
Výraz dítěte	NOŽ	KROKODYL	MYŠ	TULIPAN	OPICE

b) Kde to je?

Hledaný obrázek	CHOBOTNICE	KOHOUTEK	MRKEV	KONEV	ŠROUBOVÁK
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

2. Úkol:
a) Co Potřebujeme na ...?

(dokončení věty)	(zalévání květin)	(česání)	(šití)	(chytání ryb)	(psaní)
Hledaný obrázek	KONEV	HŘEBEN	NIT	RYBÁŘSKÝ PRUT	TUŽKA/PERO
Správnost dítěte √/x	✓ (KONVIČKA)	✓ (HŘEBENEK)	✓	✓	✓

b) Na co se to používá?

(Použitá věc)	(židle)	(kytara)	(hrnec)	(lžice)	(hrábě)
Správné tvrzení	NA SEZENÍ	NA HRANÍ	NA VAŘENÍ	NA JEZENÍ POLÉVKY	NA HRABÁNÍ LISTÍ
Tvrzení dítěte	ŽIDLE A BYŠTE SI MOHLI SEDNOUT KE STOLU	KYTARA NA HRANÍ	HRNEC NA VAŘENÍ	LŽIČKA NA JEZENÍ	HRABĚ SHRABÁVÁME LISTÍ
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

3. Úkol:
a) Co dělá?

(Vybrané obrázky)	(kluk s hračkami)	(kluk ve vaně)	(kluk s činkami)	(paní s mikrofonem)	(kluk u umyvadla)
Správné tvrzení	HRAJE SI	KOUPE SE	CVIČÍ	ZPÍVÁ	ČISTÍ SI ZUBY
Tvrzení dítěte	STAVÍ Z KOSTEK	UMÝVÁ SE	CVIČÍ	ZPÍVÁ	ČISTÍ ZUBY
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

ZÁKLADNÍ POJMY

b) Kdo ... (dělá)?

Dokončení věty	UKLÍZÍ	ZALÉVÁ	JEDE NA KOLE	PLAVE	SE ČEŠE
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

4. Úkol: Jak se jmenuje a co dělá?

Vybrané povolání	KUCHAŘ	DOKTOR	HASIČ	UČITELKA	POLICISTA
Výraz dítěte	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	PANI UČITELKA	POLICANT
Tvrzení dítěte	VAŘÍ	LEŽÍ DĚTI	HASÍ POŽÁRY	UČÍ DĚTI VE ŠKOLE	HOUÍ Z ODĚVU

5. Úkol:
a) Co je na obrázku špatné?

Správné tvrzení	RYBA NEMÁ NOHY	AUTO MÁ KULATÁ KOLA	LOĎ NEMÁ KŘÍDLA	PTÁK NEVISÍ HLAVOU DOLŮ	KOMÍN NELEŽÍ
Tvrzení dítěte	RYBA NEMA NOHY	AUTO NEMA MÍSTO KOL ŽTVERCE	LODIČKA NEMA KŘÍDLA	PTÁČEK NESTOJÍ HLAVOU DOLŮ	DŮM NEMA KOMÍN NABOK
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

b) Je to pravda?

	KOČKA LÉTÁ	SNÍH JE ČERNÝ	PES ŠTĚKÁ	SVĚTLO V NOCI	KRÁVA VE VODĚ
Odpověď dítěte	NE LÍTA	NE BÍLÝ	ANO	JEN OD MĚSÍCE	NE
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

NADŘÁZENÉ POJMY

1. Úkol:					
a) Pojmenuj skupiny obrázků.					
Název skupiny	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NÁSTROJE	ZVÍŘATA	JÍDLO
Výraz dítěte	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NÁSTROJE	ZVÍŘATA	JÍDLO
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
b) Vyber, co všechno patří do skupiny					
Název skupiny	NÁŘADÍ	OVOCE	ZELENINA	KVĚTINY	NÁDOBÍ
Tvrzení dítěte	/	/	/	/	/
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
c) Co do skupiny nepatří?					
Obrázky, které nepatří	SLUNEČNICE (v nářadí)	ŽIDLE (v nádobí)	JABLKO (v oblečení)	HRNEK (v zelenině)	RUKAVICE (v hudebních nástrojích)
Tvrzení dítěte	NEJÍ NÁŘADÍ	NEJÍ TO NÁBYTEK TEDA NÁDOBÍ	NEJÍ TO OBLEČENÍ	NEJÍ TO ZELENINA	NEJÍ TO HUDEBNÍ NÁSTROJ
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

2. Úkol: Které obrázky k sobě patří?					
	JEHLA A NIT	PES A BOUDA	DVEŘE A KLÍČ	KARTÁČEK A PASTA	KONEV A KVĚTINA
Tvrzení dítěte	NIT S JEHLOU ŠINE	PES PATŘÍ DO BUDY	KLÍČ ZAHYKÁ DVEŘE	PASTA SE DÁVA NA KARTÁČEK	KONVIČKA ZACÍNA KVTIČKU
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

SYNONYMA, ANTONYMA, HOMONYMA

1. Úkol: Řekni to jinak.					
Vybraná slova	BĚHÁ	SMĚJE SE	PLÁČE	PES	CHLAPEC
Tvrzení dítěte	UTÍKA BĚHA	CHICHOTÁ SE SMĚJE SE	BREČÍ PLÁČE	PEJSEK PES	KLUK
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	X

2. Úkol: Co je opakem?					
Vybraná antonyma	ČISTÝ x ŠPINAVÝ	SMUTNÝ x VESELÝ	PLNÝ x PRAZDNÝ	KRÁTKÝ x DLOUHÝ	DEN x NOC
Tvrzení dítěte	ŠPINAVE A ČISTE	SMUTNÝ A VESLÝ	PRAZDNÝ A PLNÝ	KRÁTKÝ A DLOUHÝ	DEN A NOC
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

3. Úkol: Kolik to má významů?					
Vybrané slovo	KORUNA	ZUBY	PERO	KOHOUTEK	UCHO
Tvrzení dítěte	PRO PRŮJEDU A NA KRAJPOVOVÁNÍ	ZUBY, KTERÝ SI ČISTÍME A NA PILC	Z PTAČKA A NA PSANÍ	KOHOUTEK POUŠTÍ VODU A JEŠTE JE TO BLE PICE	NA POSLUCOVÁNÍ
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	X

1. Úkol: Popiš obrázek.

Hořčička hraje fotbal, kluk stoji u kotvení, a ten kluk sedí, je tam kočár, kluk na stromě, mamka s kočárkem, holčička a auto. je asi léto.

2. Úkol: Poskládej děj z obrázků.

Vybrané obrázky	KLUK NA SKLUZAVCE	MYTÍ VLASŮ	SÁZENÍ SEMÍNKY	STŘÍHÁNÍ VLASŮ
Tvrzení dítěte	<i>KLUK LEZE NA SKLUZAVCE UŽ TAM SBOHO JE A UŽ SE KLOUŽE</i>	<i>holčička si myje vlasy potom si je stříhá a potom už vypadá hezky</i>	<i>hořčička si ohlíží kvačičku přimíchá přimíchá kvačičku, potom je zvládne a potom už hořčička</i>	<i>kluk se ohlíží, mluví, obléká přimíchá kvačičku, potom potom si obléká a potom je už oděný</i>
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓

3. Úkol: Hádej!

HÁDANKA	Odpověď dítěte	Správnost dítěte √/x
Leze, leze po železe, nedá pokoj, až tam vleze. (klíč)	<i>KLÍČEK</i>	✓
Skáče ze stromu na strom a louská oříšky. (veverka)	<i>VEVERKA</i>	✓
Má čtyři nohy, ale neběhá. (stůl/židle)	<i>STŮL</i>	✓
Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr. (sníh)	<i>SNÍH</i>	✓
Co má uši a neslyší? (hrnec)	<i>NEUŠI</i>	X

4. Úkol: Řekni mi básničku, písničku nebo krátkou pohádku.

*USMĚJTE SE NA SEBE, KOUKNE TE SE NA NEBE
POZDRAVTE SLUŠIČKU, POTOM HRABETI MALIČKO
VYTAHNE SE JEŠTĚ LÍČ, "A JÁ JSEM TO ZAPOMĚL"*

PŘÍLOHA P 6B: EMA – VYPLNĚNÝ DOTAZNÍK

Celkové posouzení řeči dítěte jeho pedagogem v MŠ

Jméno dítěte: *EMA*

	A	B	C	D	Poznámky
Umí naslouchat	X				
Vykonává stále složitější úkony	X				
Má dobrou výslovnost	X				
Má problémy s nějakou konkrétní hláskou				X	
Snadno se učí novým slověům	X				
Má širokou slovní zásobu aktivní i pasivní		X			
Správně utváří věty	X				
Umí vysvětlit zkušenost osobní nebo nabytou z domova		X			
Umí vést dialog	X				
Provádí jednoduché scénky	X				
Správně recituje krátké básničky		X			<i>VE STYDLIVÁ</i>
Napodobuje telefonický rozhovor	X				
Klade vhodné otázky	X				
Správně komentuje obrázkové knížky	X				
Chápe výklad	X				
Pamatuje si pohádky nebo vyprávění	X				
Vymýšlí si a vypráví historky			X		
Opakuje onomatopoické zvuky	X				
Mluví se správnou intonací	X				

Stupně hodnocení:

- A – ano
- B – spíše ano
- C – spíše ne
- D – ne

PŘÍLOHA P 7A: JOHANKA – VYPLNĚNÝ ZÁZNAMOVÝ ARCH

ZÁKLADNÍ POJMY

JOHANKA

1. Úkol:					
a) Co to je?					
Správný výraz	NŮŽ	KROKODÝL	MYŠ	TULIPÁN	OPICE
Výraz dítěte	NŮŽ	KROKODÝL	MYŠKA	TULIPÁN	OPICA
b) Kde to je?					
Hledaný obrázek	CHOBOTNICE	KOHOUTEK	MRKEV	KONEV	ŠROUBOVÁK
Správnost dítěte √/x	✓	X <i>můžka</i>	✓	✓	✓

2. Úkol:					
a) Co potřebujeme na ...?					
(dokončení věty)	(zalévání květin)	(česání)	(šití)	(chytání ryb)	(psaní)
Hledaný obrázek	KONEV	HŘEBEN	NIT	RYBÁŘSKÝ PRUT	TUŽKA/PERO
Správnost dítěte √/x	✓	✓ <i>(hrábě)</i>	✓ <i>(nit)</i>	✓ <i>(prut)</i>	✓
b) Na co se to používá?					
(Použitý obrázek)	(židle)	(kytara)	(hrnec)	(lžice)	(hrábě)
Správné tvrzení	NA SEZENÍ	NA HRANÍ	NA VARENÍ	NA JEZENÍ POLÉVKY	NA HRABÁNÍ LISTÍ
Tvrzení dítěte	NA SEZENÍ	NA HRANÍ	NA VARENÍ	NA JEZENÍ	NA HRABÁNÍ
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

3. Úkol:					
a) Co dělá?					
(Vybrané obrázky)	(kluk s hračkami)	(kluk ve vaně)	(kluk s činkami)	(paní s mikrofonem)	(kluk u umyvadla)
Správné tvrzení	HRAJE SI	KOUPE SE	CVIČÍ	ZPÍVÁ	ČISTÍ SI ZUBY
Tvrzení dítěte	HRAJE SI	KOUPE SE	CVIČÍ	ZPÍVÁ	UMÍVÁ SI ZUBY
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

ZÁKLADNÍ POJMY

b) Ukaž, kdo ... (dělá)?					
Dokončení věty	UKLÍZÍ	ZALÉVÁ	JEDE NA KOLE	PLAVE	SE ČEŠE
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

4. Úkol: Jak se jmenuje a co dělá?					
Vybrané povolání	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	UČITELKA	POLICISTA
Náplň povolání	VARÍ	LÉČÍ	HASÍ	UČÍ	ZATÝKÁ
Výraz dítěte	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	PANI UČITELKA	POLICIST
Tvrzení dítěte	VARÍ PIZU	POSLECHUJE MI SRDÍČKO	HASÍ OHNĚ	UČÍ DĚTI	HLÍDAT VĚŽE
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

5. Úkol:					
a) Co je na obrázku špatně?					
Správné tvrzení	RYBA NEMÁ NOHY	AUTO MÁ KULATÁ KOLA	LOŤ NEMÁ KŘÍDLA	PTÁK NEVISÍ HLAVOU DOLŮ	KOMÍN NELEŽÍ
Tvrzení dítěte	NEMÁ MĚT NOHY	NAMÁ MĚT TAVOU KOLA - ČTVEREC	MÁ KŘÍDLA	NEMÁ BYT OPRAVĚ	ŠPATNĚ TEN KOMÍN JE OPRAVĚ
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓
b) Je to pravda?					
Odpověď dítěte	KOČKA LÉTÁ	SNÍH JE ČERNÝ	PES ŠTĚKÁ	SVĚTLO V NOCI	KRÁVA VE VODĚ
Správnost tvrzení √/x	NEJÍ	NEE	JE TO PRAVDA	NEJÍ TO PRAVDA	NEJÍ TO PRAVDA

1. Úkol:					
a) Pojmenuj skupiny obrázků.					
Název skupiny	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NÁSTROJE	ZVÍŘATA	JÍDLO
Výraz dítěte	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NÁSTROJE	ZVÍŘATA	JÍDLO
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓ (odopomeno)	✓	✓
b) Vyber, co všechno patří do skupiny					
Název skupiny	NÁRADÍ	OVOCE	ZELENINA	KVĚTINY	NÁDOBÍ
Tvrzení dítěte	/	míjdně možná obrázek kavčůle slo ořech, patk je ale poročelky, ma ořech a kelinnm	/	/	/
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
c) Co do skupiny nepatří?					
Obrázky, které nepatří	SLUNEČNICE (v náradí)	ŽIDLE (v nádobí)	JABLKO (v oblečení)	HRNEK (v zelenině)	RUKAVICE (v hudebních nástrojích)
Tvrzení dítěte	TENTO, PROTOŽE TOTO JE NÁRADÍ A TO KVĚTINA	TOTO JE NÁDOBÍ A TOTO JE ŽIDLE	TOHLE JE OBLEČENÍ A TOHLE JE JABLKO	TOHLE JE ZELENINA A TOHLE JE HRNEK	TOHLE JSOU RUKAVICE A TOHLE JSOU HUDEBNÍ NÁSTROJE
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

2. Úkol: Které obrázky k sobě patří?					
	JEHLA A NIT	PES A BOUDA	DVEŘE A KLÍČ	KARTÁČEK A PASTA	KONEV A KVĚTINA
Tvrzení dítěte	JEHLA A NIT ŠÍJE SE STÍH	PEVSEK A BOUDA PROTOŽE TAM BPI	DVEŘE JSOU DVEŘE A TOTO JE KLÍČ, TEN ODBĚTĚ	TO JE KARTÁČEK A PASTA	KONVIČKA A TULIPÁN ABY SE MOHLA BALÍ
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol: Řekni to jinak.					
Vybraná slova	BĚHÁ	SMĚJE SE	PLÁČE	PES	CHLAPEČEK
Tvrzení dítěte	SKÁČE SPORTUJE	SMĚJE SE ŘEHTÁ SE	BEČÍ PLÁČE	PEVSEK STĚNÁTKO PES	KLUK
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	X

2. Úkol: Co je opakem?					
Vybraná antonyma	ČISTÝ x ŠPINAVÝ	SMUTNÝ x VESELÝ	PLNÝ x PRAZDNÝ	KRÁTKÝ x DLOUHÝ	DEN x NOC
Tvrzení dítěte	ŠPINAVÝ TEIKO A ČISTÝ TOKO	VESELÝHO KLAUMA A SMUTNÝHO KLAUMA	PRAZDNÝ A PLNÝ	VÍČ DLOUHÝ A VÍČ MALÝ	DELE A NOC
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

3. Úkol: Kolik to má významů?					
Vybrané slovo	KORUNA	ZUBY	PERO	KOHOUTEK	UCHO
Tvrzení dítěte	NA PLACENÍ NA HLAVU KORUNA STROHU	NA PILCE V PUSI	OD KOHOUTA NA PSANÍ	NA UMÝVÁNÍ RUK KOHOUTEK NA FAČTĚ	NA SLYŠENÍ (vnuřil o čepem dřeváka) UCHO
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol: Popiš obrázek.

maminka a kočárky, kočárek, auto, letadlo, klub ka stromema děti na písku.

2. Úkol: Poskládej děj z obrázků.

Vybrané obrázky	KLUK NA SKLUZAVCE	MYTÍ VLASŮ	SÁZENÍ SEMÍNKY	STRÍHÁNÍ VLASŮ
Tvrzení dítěte	<i>kluk se chce kázat myje ruce a jede do lesa</i>	<i>umyje si vlasy, když se leze a žije je kotora</i>	<i>kočky dá semínko má kem, každý ho a má vyličen</i>	<i>kočky má dlouhé vlasy, pak se stríhá a kůže nemá dlouhé</i>
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓

3. Úkol: Hádej!

HÁDANKA	Odpověď dítěte	Správnost dítěte √/x
Leze, leze po železe, nedá pokoj, až tam vlezle. (klíč)	<i>KLÍČEK</i>	✓
Skáče ze stromu na strom a louská oříšky. (veverka)	<i>VEVERKA</i>	✓
Má čtyři nohy, ale neběhá. (stůl/židle)	<i>X</i>	X
Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr. (sníh)	<i>SNÍH</i>	✓
Co má uši a neslyší? (hrnce)	<i>X</i>	X

4. Úkol: Řekni mi básničku, písničku nebo krátkou pohádku.

*Paci, Paci, pacičky
ky jsi jako maličky
ať sníš kroupič jako máta
Audiš velký jako máta.*

- básnička na vítání občánků

PŘÍLOHA P 7B: JOHANKA – VYPLNĚNÝ DOTAZNÍK

Celkové posouzení řeči dítěte jeho pedagogem v MŠ

Jméno dítěte: *JOHANKA*

	A	B	C	D	Poznámky
Umí naslouchat		o			
Vykonává stále složitější úkony		o			
Má dobrou výslovnost		o			
Má problémy s nějakou konkrétní hláskou				o	
Snadno se učí novým slovům		o			
Má širokou slovní zásobu aktivní i pasivní		o			
Správně utváří věty		o			
Umí vysvětlit zkušenost osobní nebo nabytou z domova		o			
Umí vést dialog		o			
Provádí jednoduché scénky			o		
Správně recituje krátké básničky		o			
Napodobuje telefonický rozhovor			o		
Klade vhodné otázky		o			
Správně komentuje obrázkové knížky	o				
Chápe výklad	o				
Pamatuje si pohádky nebo vyprávění	o				
Vymýšlí si a vypráví historky		o			
Opakuje onomatopoické zvuky	o				
Mluví se správnou intonací	o				

Stupně hodnocení:

- A – ano
- B – spíše ano
- C – spíše ne
- D – ne

PŘÍLOHA P 8A: MAEVEENKA – VYPLNĚNÝ ZÁZNAMOVÝ ARCH

MAEVEENKA

ZÁKLADNÍ POJMY

1. Úkol:					
a) Co to je?					
Správný výraz	NŮŽ	KROKODÝL	MYŠ	TULIPÁN	OPICE
Výraz dítěte	KUŽE	KROKODÝL	MYŠ	TULIPÁN	OPICE
b) Kde to je?					
Hledaný obrázek	CHOBOTNICE	KOHOUTEK	MRKEV	KONEV	ŠROUBOVÁK
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

2. Úkol:					
a) Co potřebujeme na ...?					
(dokončení věty)	(zalévání květin)	(česání)	(šití)	(chytání ryb)	(psaní)
Hledaný obrázek	KONEV	HŘEBEN	NI	RYBÁŘSKÝ PRUT	TUŽKA/PERO
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
b) Na co se to používá?					
(Použitá věc)	(židle)	(kytara)	(hmec)	(lžíce)	(hrábě)
Správné tvrzení	NA SEZENÍ	NA HRANÍ	NA VAŘENÍ	NA JEZENÍ POLÉVKY	NA HRABÁNÍ LISTÍ
Tvrzení dítěte	NA SEZENÍ	KYTARA, ABY SHE MOHLI HRÁT	NA VAŘENÍ	NA JÍDLO	NA HRABÁNÍ LISTÍ
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

3. Úkol:					
a) Co dělá?					
(Vybrané obrázky)	(kluk s hračkami)	(kluk ve vaně)	(kluk s činkami)	(paní s mikrofonom)	(kluk u umyvadla)
Správné tvrzení	HRAJE SI	KOUPE SE	CVIČÍ	ZPÍVÁ	ČISTÍ SI ZUBY
Tvrzení dítěte	HRAJE SI	KOUPE SE VE VANĚ	CVIČÍ	ZPÍVÁ	ČISTÍ SI ZUBY
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

ZÁKLADNÍ POJMY

b) Kdo ... (dělá)?					
Dokončení věty	UKLÍZÍ	ZALÉVÁ	JEDE NA KOLE	PLAVE	SE ČEŠE
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

4. Úkol: Jak se jmenuje a co dělá?					
Vybrané povolání	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	UČITELKA	POLICISTA
Výraz dítěte	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	PAVÍ UČITELKA	PAVÍ POLICAJT
Tvrzení dítěte	VAŘÍ	LÉČÍ DĚTI	HASÍ OHNĚ	UČÍ DĚTI	CHYTA' ZLODĚJE
	✓	✓	✓	✓	✓

5. Úkol:					
a) Co je na obrázku špatně?					
Správné tvrzení	RYBA NEMÁ NOHY	AUTO MÁ KULATÁ KOLA	LOĎ NEMÁ KŘÍDLA	PTÁK NEVISÍ HLAVOU DOLŮ	KOMÍN NELEŽÍ
Tvrzení dítěte	RYBA NEMÁ NOHY	AUTO MÁ MÍSTO KOLE ČEK ČTĚRECEK	ON MÁ KŘÍDLA TO JE ŠPATNĚ	STOJÍ HLAVOU DOLŮ	CHALOUPKA MÁ OBRÁCENÍ KOTÍN
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓
b) Je to pravda?					
Odpověď dítěte	KOČKA LÉTÁ	SNĚH JE ČERNÝ	PES ŠTĚKÁ	SVĚTLO V NOCI	KRÁVA VE VODĚ
	NE	NE	JO	NE	ŽÍVE NA TRÁVĚ
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol:

a) Pojmenuj skupiny obrázků.

Název skupiny	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NÁSTROJE	ZVÍŘATA	JÍDLA
Výraz dítěte	NA OBLEČENÍ	NÁBYTEK	NÁSTROJE	ZVÍŘATA	JÍDLA
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

b) Vyber, co všechno patří do skupiny

Název skupiny	NÁŘADÍ	OVOCE	ZELENINA	KVĚTINY	NÁDOBÍ
Tvrzení dítěte	✓	ovoce a zelenina se pěstuje na konci pole	✓	✓	✓
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

c) Co do skupiny nepatří?

Obrázky, které nepatří	SLUNEČNICE (v nářadí)	ŽIDLE (v nádobí)	JABLKO (v oblečení)	HRNEK (v zelenině)	RUKAVICE (v hudebních nástrojích)
Tvrzení dítěte	SLUNEČNICE NEJÍ NÁŘADÍ	ŽIDLE NEJÍ NÁDOBÍ	JABLKO NEJÍ OBLEČENÍ	HRNEK NEJÍ TO OVOCE, NEJÍ ZELENINA	RUKAVICE NEJÍ NÁSTROJE
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

2. Úkol: Které obrázky k sobě patří?

	JEHLA A NIT	PES A BOUDA	DVEŘE A KLÍČ	KARTÁČEK A PASTA	KONEV A KVĚTINA
Tvrzení dítěte	JEHLA A NIT	PES A BOUDA	KLÍČ A DVEŘE	KARTÁČEK A PASTA	KONEV A KVĚTINA
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

0 DVEŘE A BOUDA SOU DŘEVĚNÝ

1. Úkol: Řekni to jinak.

Vybraná slova	BĚHÁ	SMĚJE SE	PLÁČE	PES	CHLAPEC
Tvrzení dítěte	LUŽÍ SPORTUJE	USMÍVÁ SE	BĚŽÍ PLÁČE	PEVSEK	KLOUČEK KUK
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

2. Úkol: Co je opakem?

Vybraná antonyma	ČISTÝ x ŠPINAVÝ	SMUTNÝ x VESELÝ	PLNÝ x PRAZDNÝ	KRÁTKÝ x DLOUHÝ	DEN x NOC
Tvrzení dítěte	ZISTĚ x ŠPINAVĚ	PLAČE, ŽE MU ZVADLA KYTA SMĚJE SE, ŽE MU JEŠTE NEZVADLA	VODA x NEVODA PITI x NEJÍ PITI	KRÁTKÉ A DLOUHÉ	DEŮ A NOC
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

3. Úkol: Kolik to má významů?

Vybrané slovo	KORUNA	ZUBY	PERO	KOHOUTEK	UCHO
Tvrzení dítěte	KRAČOUSKÁ SÁKO PERIŽE KORUNA STROMU	✓ POSE NA PILE	NA PSANÍ OD PTAČKA	✓ UMÝVADLE NA BUZEK KAPKOU NAŠIMY NÁSTROJÍ	NA HRUČKU NA ŽOVĚKU
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol: Popiš obrázek.				
<i>Holčička sedí s maminkou. A kočička je miminka. Děti se hrajou na písmo. Kluk je na dřevěm.</i>				
2. Úkol: Poskládej děj z obrázků.				
Vybrané obrázky	KLUK NA SKLUZAVCE	MYTÍ VLASŮ	SÁZENÍ SEMÍNKY	STRÍHÁNÍ VLASŮ
Tvrzení dítěte	<i>kluk je na skluzavce kočička je na skluzavce a jako dobrá</i>	<i>mydlí si hlavy fofo se fouká a pak má mašličky</i>	<i>kdy sází semínka, kdy ho kajíje a má kyličku</i>	<i>kdy má dlouhý vlas kdy je s kůlí a kdy už je nemá</i>
Správnost dítěte ✓/x	✓	✓	✓	✓
3. Úkol: Hádej!				
HÁDANKA		Odpověď dítěte	Správnost dítěte ✓/x	
Leze, leze po železe, nedá pokoj, až tam vleze. (klíč)		KLÍČ	✓	
Skáče ze stromu na strom a louská oříšky. (veverka)		VEVERKA	✓	
Má čtyři nohy, ale neběhá. (stůl/židle)		STŮL	X	
Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr. (sníh)		SNÍH	✓	
Co má uši a neslyší? (hrnec)		HRNEC	✓	
4. Úkol: Řekni mi básničku, písničku nebo krátkou pohádku.				
<i>Nemám se na sít, kocháme se na nít Rád bych si sluníčko, potom mrtvím malíčka. Někdo se ještě nic, to je zloba, dal už nic.</i>				

PŘÍLOHA P 8B: MAEVEENKA – VYPLNĚNÝ DOTAZNÍK

Celkové posouzení řeči dítěte jeho pedagogem v MŠ

Jméno dítěte: *MAEVEEN*

	A	B	C	D	Poznámky
Umí naslouchat	•				
Vykonává stále složitější úkony		•			
Má dobrou výslovnost			•		
Má problémy s nějakou konkrétní hláskou			•		
Snadno se učí novým slověům	•				
Má širokou slovní zásobu aktivní i pasivní	•				
Správně utváří věty	•				
Umí vysvětlit zkušenost osobní nebo nabytou z domova	•				
Umí vést dialog	•				
Provádí jednoduché scénky		•			
Správně recituje krátké básničky	•				
Napodobuje telefonický rozhovor			•		
Klade vhodné otázky	•				
Správně komentuje obrázkové knížky	•				
Chápe výklad	•				
Pamatuje si pohádky nebo vyprávění	•				
Vymýšlí si a vypráví historky			•		
Opakuje onomatopoické zvuky		•			
Mluví se správnou intonací		•			

Stupně hodnocení:

- A – ano
- B – spíše ano
- C – spíše ne
- D – ne

PŘÍLOHA P 9A: MARTIN – VYPLNĚNÝ ZÁZNAMOVÝ ARCH

MARTIN						ZÁKLADNÍ POJMY
1. Úkol:						
a) Co to je?						
Správný výraz	NŮŽ	KROKODÝL	MYŠ	TULIPÁN	OPICE	
Výraz dítěte	NŮŽ	KROKODÝL	MYŠ	TULIPÁN	OPICE	
b) Kde to je?						
Hledaný obrázek	CHOBOTNICE	KOHOUTEK	MRKEV	KONEV	ŠROUBOVÁK	
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓	
2. Úkol:						
a) Co Potřebujeme na ...?						
(dokončení věty)	(zalévání květin)	(česání)	(šití)	(chytání ryb)	(psaní)	
Hledaný obrázek	KONEV	HŘEBEN	NIT	RYBÁŘSKÝ PRUT	TUŽKA/PERO	
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓ (NIT)	✓ (ODILE)	✓	
b) Na co se to používá?						
(Použitá věc)	(židle)	(kytara)	(hrnec)	(lžíce)	(hrábě)	
Správné tvrzení	NA SEZENÍ	NA HRANÍ	NA VAŘENÍ	NA JEZENÍ POLÉVKY	NA HRABÁNÍ LISTÍ	
Tvrzení dítěte	ABYŠME MOHLI SEDET U STOLU A JETO ŽIDLE	HRAJE TO A JETO KYTARA	NA VAŘENÍ	LŽICE NA JÍDLU	HRABĚ TUŽKA HRABENE SENO	
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓	
3. Úkol:						
a) Co dělá?						
(Vybrané obrázky)	(kluk s hračkami)	(kluk ve vaně)	(kluk s činkami)	(paní s mikrofonem)	(kluk u myvadla)	
Správné tvrzení	HRAJE SI	KOUPE SE	CVIČÍ	ZPÍVÁ	ČISTÍ SI ZUBY	
Tvrzení dítěte	myjolim, že si hraje	KOUPE SE	CVIČÍ	FOUKA DO PUSY	ČISTÍ SI ZUBY	
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	X	✓	
				mně děl co je mikrofon		
ZÁKLADNÍ POJMY						
b) Kdo ... (dělá)?						
Dokončení věty	UKLÍZÍ	ZALÉVÁ	JEDE NA KOLE	PLAVE	SE ČEŠE	
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓	
4. Úkol: Jak se jmenuje a co dělá?						
Vybrané povolání	KUCHAŘ	DOKTOR	HASIČ	UČITELKA	POLICISTA	
Výraz dítěte	KUCHAR	DOKTOR	HASIC	PAVI UCITELKA	X (POLICIST)	
Tvrzení dítěte	VAŘÍ	LEČÍ NEBOUJE LIDI	HASÍ OHNĚ	UČÍ DĚTI	ŘÍKA DĚTEM, ABY BYLY HODNĚ	
5. Úkol:						
a) Co je na obrázku špatné?						
Správné tvrzení	RYBA NEMÁ NOHY	AUTO MÁ KULATÁ KOLA	LOĎ NEMÁ KŘÍDLA	PTÁK NEVISÍ HLAVOU DOLŮ	KOMÍN NELEŽÍ	
Tvrzení dítěte	MÁ NOHY	MÁ KULATÉ KOLO A HRAVATÉ, DOBRE JE KULATÉ	MÁ TO KŘÍDLA JE TO SKOČÁK	PTÁK BÍÍ VZHOŘU NOHAMA	MÁ TEU KOMÍNU DOPEVA	
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓	
b) Je to pravda?						
Odpověď dítěte	KOČKA LÉTÁ	SNÍH JE ČERNÝ	PES ŠTĚKÁ	SVĚTLO V NOCI	KRÁVA VE VODĚ	
Správnost tvrzení √/x	NE, TO JE ŠPATNĚ	SNÍH JE BÍLÝ	JE TO SPRÁVNĚ	JE TO ŠPATNĚ	NE ŽÍJE VE VODĚ ŽÍJE NA LOUCG	
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓	

1. Úkol:					
a) Pojmenuj skupiny obrázků.					
Název skupiny	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NÁSTROJE	ZVÍŘATA	JÍDLO
Výraz dítěte	TEPLE OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NÁSTROJ	ZVÍŘATA	JÍDLO
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
b) Vyber, co všechno patří do skupiny					
Název skupiny	NÁRADÍ	OVOCE	ZELENINA	KVĚTINY	NÁDOBÍ
Tvrzení dítěte	/	/	/	/	/
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
c) Co do skupiny nepatří?					
Obrázky, které nepatří	SLUNEČNICE (v náradí)	ŽIDLE (v nádobí)	JABLKO (v oblečení)	HRNEK (v zelenině)	RUKAVICE (v hudebních nástrojích)
Tvrzení dítěte	MEZI NÁRADÍ NEPATŘÍ KVĚTINA	MEZI NÁDOBÍ NEPATŘÍ ŽIDLE	OVOCE NEPATŘÍ MEZI TEPLÉ OBLEČENÍ	HRNEK NEPATŘÍ MEZI ZELENINU	RUKAVICE NEPATŘÍ MEZI HUDEBNÍ NÁSTROJE
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

2. Úkol: Které obrázky k sobě patří?					
	JEHLA A NIT	PES A BOUDA	DVEŘE A KLÍČ	KARTÁČEK A PASTA	KONEV A KVĚTINA
Tvrzení dítěte	NIT A JEHLA PROČEŽE TO VŠELHKO ZASÍVA	PES A BOUDA PROČEŽE TOTAL JE	KLÍČ ODEMYKA DVEŘE	KARTÁČEK A PASTA NA KARTÁČEK	KONEV A KVĚTINA ZALIVA
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol: Řekni to jinak.					
Vybraná slova	BĚHÁ	SMĚJE SE	PLÁČE	PES	CHLAPEC
Tvrzení dítěte	SPORTUJE BĚŽÍ	SMĚJE SE	KŘÍŽÍ PLÁČE	PEVSEL PES	KLUK KLUČÍK
Správnost dítěte √/x	✓	x	✓	✓	✓

2. Úkol: Co je opakem?					
Vybraná antonyma	ČISTÝ x ŠPINAVÝ	SMUTNÝ x VESELÝ	PLNÝ x PRAZDNÝ	KRÁTKÝ x DLOUHÝ	DEN x NOC
Tvrzení dítěte	ŠPINAVÉ X ČISTÉ	SMUTNÝ A TADY JE VESELÝ	PRAZDNÁ SKLENICE A PLNÁ SKLENICE	KRÁTKÝ PROVAZ A DELŠÍ PROVAZ	MĚSÍC A SLUNCE NOC A DEN
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

3. Úkol: Kolik to má významů?					
Vybrané slovo	KORUNA	ZUBY	PERO	KOHOUTEK	UCHO
Tvrzení dítěte	MINCE NAHLAVU	NA RTELH TADY NATE PILE	PTAČÍ STÍM SE PIŠE	POUŠTÍ VODIČKU TEU CO KOERHA	KTERÝM SCHŮMĚ UCHO NA DRŽENÍ
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol: Popiš obrázek.

Děti sicht' ma kartoče. Děti si kroji' ma púden. Ten kody sedt. Šeručko, šepota, hradit, nabedat, kizda, olam

2. Úkol: Poskládej děj z obrázků.

Vybrané obrázky	KLUK NA SKLUZAVCE	MYTÍ VLASŮ	SÁZENÍ SEMÍNKY	STŘÍHÁNÍ VLASŮ
Tvrzení dítěte	<i>leze po křivčín, potom splee ma křivčočín a potom se křivčiče</i>	<i>umyjna si hlasy, potom si je ošusuje a nakonec je klobouček</i>	<i>položim kosačič semínko, potom ho kalyje a nakonec vyjde křivčiče</i>	<i>ten kluček je v holičce, má dlouhý vlas, ale už ho holič' strhá, a teď je má krátko</i>
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓

3. Úkol: Hádej!

HÁDANKA	Odpověď dítěte	Správnost dítěte √/x
Leze, leze po železe, nedá pokoj, až tam vlezle. (klíč)	<i>nerím, myslím, že je to rýč</i>	X
Skáče ze stromu na strom a louská oříšky. (veverka)	<i>klacik, vorečka</i>	✓
Má čtyři nohy, ale neběhá. (stůl/židle)	<i>nerím</i>	X
Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr. (sníh)	<i>koník, nerím</i>	X
Co má uši a neslyší? (hřmec)	<i>kačka</i>	✓

4. Úkol: Řekni mi básničku, písničku nebo krátkou pohádku.

Byl jednou jeden sněhák a ten byl celý bílý a chvil' byl krásný! Tak' až ta rukička a pít: "Rukičko, ty si tak krásná, můžu si ku kroji' krovu púcič?" a rukička řekla: "Ne! rukička můžu být jenom po." a pak šel dál a polkal pampelišku a kromu říci: "Ty jsi tak krásná, můžu si ku kroji' krovu púcič?" a rukička řekla: "Můžu, žlutá! můžu být jenom po!" a potom šel a pít a polkal žlutou říci: "Ty jsi tak krásná, můžu si ku kroji' krovu púcič?" a rukička řekla: "Ne! můžu." a sněhák šel dál a polkal bílou říci: "Ty jsi krásná sněhářko. můžu si ku kroji' krovu púcič?" a sněhák řekla: "Jo, můžu." a sněhák byl celý bílý!

PŘÍLOHA P 9B: MARTIN – VYPLNĚNÝ DOTAZNÍK

Celkové posouzení řeči dítěte jeho pedagogem v MŠ

Jméno dítěte: **MARTIN**

	A	B	C	D	Poznámky
Umí naslouchat			•		KDYŽ CHCE
Vykonává stále složitější úkony		•			V NĚKTERÝCH OBLASTECH
Má dobrou výslovnost		•			NAVŠTĚVUJE LOGOPEDA
Má problémy s nějakou konkrétní hláskou			•		
Snadno se učí novým slovům		•			
Má širokou slovní zásobu aktivní i pasivní		•			
Správně utváří věty		•			
Umí vysvětlit zkušenost osobní nebo nabytou z domova		•			
Umí vést dialog		•			
Provádí jednoduché scénky			•		
Správně recituje krátké básničky		•			
Napodobuje telefonický rozhovor		•			
Klade vhodné otázky				•	STÁLE SE NEVHODNĚ PTA
Správně komentuje obrázkové knížky		•			
Chápe výklad			•		
Pamatuje si pohádky nebo vyprávění		•			
Vymýšlí si a vypráví historky			•		
Opakuje onomatopoické zvuky		•			
Mluví se správnou intonací			•		

Stupně hodnocení:

- A – ano
- B – spíše ano
- C – spíše ne
- D – ne

PŘÍLOHA P 10A: MIREK – VYPLNĚNÝ ZÁZNAMOVÝ ARCH

ZÁKLADNÍ POJMY

MIREK

1. Úkol:
a) Co to je?

Správný výraz	NŮŽ	KROKODÝL	MYŠ	TULIPÁN	OPICE
Výraz dítěte	NOŽEK	KROKODYL	MYŠ	KYTKA	OPICA

b) Kde to je?

Hledaný obrázek	CHOBOTNICE	KOHOUTEK	MRKEV	KONEV	ŠROUBOVAK
Správnost dítěte √/x	✓	X	✓	✓	✓

2. Úkol:
a) Co Potřebujeme na ...?

(dokončení věty)	(zalévání květin)	(česání)	(šíť)	(chytání ryb)	(psaní)
Hledaný obrázek	KONEV	HŘEBEN	NIT	RYBÁŘSKÝ PRUT	TUŽKA/PERO
Správnost dítěte √/x	✓ (KONVA)	✓	✓ (NIT)	✓ (ODICA)	✓

b) Na co se to používá?

(Použitý obrázek)	(židle)	(kytara)	(hrnec)	(lžíce)	(hrábě)
Správné tvrzení	NA SEZENÍ	NA HRANÍ	NA VAŘENÍ	NA JEZENÍ POLÉVKY	NA HRABÁNÍ LISTÍ
Tvrzení dítěte	ABYCH SI MOHL SEDNOUT	NA NI SE HRAJE	NA POLÍVKU	NA JEZENÍ	HRABOU LISTÍ
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

3. Úkol:
a) Co dělá?

(Vybrané obrázky)	(kluk s hračkami)	(kluk ve vaně)	(kluk s činkami)	(paní s mikrofonem)	(kluk u umyvadla)
Správné tvrzení	HRAJE SI	KOUPE SE	CVIČÍ	ZPÍVÁ	ČISTÍ SI ZUBY
Tvrzení dítěte	HRAJE SI	KOUPA SE	POSILUJE NA SVALY	ZPÍVÁ	ČISTÍ SI ZUBY
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

ZÁKLADNÍ POJMY

b) Ukaž, kdo ... (dělá)?

Dokončení věty	UKLÍZÍ	ZALÉVÁ	JEDE NA KOLE	PLAVE	SE ČEŠE
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

4. Úkol: Jak se jmenuje a co dělá?

Vybrané povolání	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	UČITELKA	POLICISTA
Náplň povolání	VAŘÍ	LÉČÍ	HASÍ	UČÍ	ZATÝKÁ
Výraz dítěte	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	PAVI UČITELKA	POLICAJT
Tvrzení dítěte	DĚLÁ JÍDLA	PICHA INJEKCE	UHAŠUJE POŽÁR	PÍŠE NA TABULI	DÁVÁ POKUTY
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

5. Úkol:
a) Co je na obrázku špatné?

Správné tvrzení	RYBA NEMÁ NOHY	AUTO MÁ KULATÁ KOLA	LOĎ NEMÁ KŘÍDLA	PTÁK NEVISÍ HLAVOU DOLŮ	KOMÍN NELEŽÍ
Tvrzení dítěte	RYBA S NOHAMA NENÍ	AUTO MÁ ŠPATNÝ KOLO	LOĎ NELÍTA	PTÁK VISÍ JAK NETOPÝR	SPADL TAM KOMÍN
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

b) Je to pravda?

Odpověď dítěte	KOČKA LÉTÁ	SNÍH JE ČERNÝ	PES ŠTĚKÁ	SVĚTLO V NOCI	KRÁVA VE VODĚ
Správnost tvrzení √/x	NE, MOŽNÁ SKATE	NE	JO	ROUKO NESVÍTÍ	NEBYDLÍ
Správnost tvrzení √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol:					
a) Pojmenuj skupiny obrázků.					
Název skupiny	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NASTROJE	ZVÍRATA	JÍDLO
Výraz dítěte	NA OBLIKÁNÍ	NÁBYTEK	VĚCI NA HRANÍ	ZVÍČATA	NA JÍDLO
Správnost dítěte √/x	✓	✓	X	✓	✓
b) Vyber, co všechno patří do skupiny					
Název skupiny	NÁRADÍ	OVOCE	ZELENINA	KVĚTINY	NÁDOBÍ
Tvrzení dítěte	KLADIVKO ŠROUBOVIK KLÍČ KLÍČKĚ	JABKO HROZEN STŘEŠUJE	RAJČE HREVA PAPRIKA CIBULA	/	HRNEC TALÍŘ HONEL
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
c) Co do skupiny nepatří?					
Obrázky, které nepatří	SLUNEČNICE (v náradí)	ŽIDLE (v nádobí)	JABLKO (v oblečení)	HRNEK (v zelenině)	RUKAVICE (v hudebních nástrojích)
Tvrzení dítěte	JE TO KYTKA A NE KLADIVKO	NA NĚ SE SEDÍ	JABKO SE JÍ	NENÍ ZELENINA	NA NĚ SE NEHRAJE
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

2. Úkol: Které obrázky k sobě patří?					
	JEHLA A NIT	PES A BOUDA	DVEŘE A KLÍČ	KARTÁČEK A PASTA	KONEV A KVĚTINA
Tvrzení dítěte	ŠIJE SE ŠNÍMA	PES SPI V BOUDĚ	ABY SHE MOHLI ZAHYČIT DVEŘE	ČISTI SE ŠNÍMA ZUBY	KONVA BALÍVA KVĚTA
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol: Řekni to jinak.					
Vybraná slova	BĚHÁ	SMĚJE SE	PLÁČE	PES	CHLAPEC
Tvrzení dítěte	UTIKÁ BĚŽÍ	TEN SE ŘEHTÁ SMĚJE SE	BEČÍ	HAFAN PES	KLUK
Správnost dítěte √/x	✓	✓	X	✓	X

2. Úkol: Co je opakem?					
Vybraná antonyma	ČISTÝ x ŠPINAVÝ	SMUTNÝ x VESELÝ	PLNÝ x PRAZDNÝ	KRÁTKÝ x DLOUHÝ	DEN x NOC
Tvrzení dítěte	čistý je čistý a když je kamzí	smutný a když je malý	plný je plný a když je prázdný	krátký je krátký a dlouhý	den je den a když noc
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

3. Úkol: Kolik má významů?					
Vybrané slovo	KORUNA	ZUBY	PERO	KOHOUTEK	UCHO
Tvrzení dítěte	NA PLACENÍ NA HLAVU	NA JEZEVI NARĚZÁNÍ NA PĚ	NA PSÁKÍ Z KLOBOUKU	NA VODU TEN CO MÁ SLEPKU	ABYCH SLYŠEL NA HRUKU
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol: Popiš obrázek.

Děti si hrajou na pískovišti. Kluk je ka sbornem. Maminke a kočárkem. Dělník je maminku sedí na kocičce s holčkov.

2. Úkol: Poskládej děj z obrázků.

Vybrané obrázky	KLUK NA SKLUZAVCE	MYTÍ VLASŮ	SÁZENÍ SEMÍNKA	STŘÍHÁNÍ VLASŮ
Tvrzení dítěte	<i>LEZE NAVECH UŽ JE NAVECHU A JEDE DŮLE</i>	<i>UMÝVA SI VLASY PRA DŮCH ŽEJE A HA JE SUCHÝ</i>	<i>TADY HO DALA DO ZEMĚ ZAKLIVAHO A TADY UŽ ROSTE</i>	<i>A TADY SI JE STRÁHA A JE OSTRÍHANÝ</i>
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓

3. Úkol: Hádej!

HÁDANKA	Odpověď dítěte	Správnost dítěte √/x
Leze, leze po železe, nedá pokoj, až tam vleze. (klíč)	<i>KLÍČ</i>	✓
Skáče ze stromu na strom a louská oříšky. (veverka)	<i>VEVERKA</i>	✓
Má čtyři nohy, ale neběhá. (stůl/židle)	<i>ŽIDLA</i>	✓
Přišel k nám bílý kůň, zalehl nám celý dvůr. (sníh)	<i>SNÍH</i>	✓
Co má uši a neslyší? (hrnce)	<i>HLUHEJ, NE HEKNEVA PITI</i>	✓

4. Úkol: Řekni mi básničku, písničku nebo krátkou pohádku.

*HODY HODY DOPROUDY, DEJTE VEJLE HAOVANY,
NEBATE-LI HAOVANY, DEJTE ASPON BILY,
SLEPICA VAM SNESE JIKY*

PŘÍLOHA P 10B: MIREK – VYPLNĚNÝ DOTAZNÍK

Celkové posouzení řeči dítěte jeho pedagogem v MŠ

Jméno dítěte: **MIREK**

	A	B	C	D	Poznámky
Umí naslouchat		•			
Vykonává stále složitější úkony			•		
Má dobrou výslovnost	•				
Má problémy s nějakou konkrétní hláskou				•	
Snadno se učí novým slovům		•			
Má širokou slovní zásobu aktivní i pasivní		•			
Správně utváří věty		•			
Umí vysvětlit zkušenost osobní nebo nabytou z domova		•			
Umí vést dialog		•			
Provádí jednoduché scénky		•			
Správně recituje krátké básničky			•		
Napodobuje telefonický rozhovor	•				
Klade vhodné otázky			•		
Správně komentuje obrázkové knížky		•			
Chápe výklad		•			
Pamatuje si pohádky nebo vyprávění		•			
Vymýšlí si a vypráví historky	•				
Opakuje onomatopoické zvuky	•				
Mluví se správnou intonací	•				

Stupně hodnocení:

- A – ano
- B – spíše ano
- C – spíše ne
- D – ne

PŘÍLOHA P 11A: VERČA – VYPLNĚNÝ ZÁZNAMOVÝ ARCH

VERČA

ZÁKLADNÍ POJMY

1. Úkol:					
a) Co to je?					
Správný výraz	NUŽ	KROKODÝL	MYŠ	TULIPÁN	OPICE
Výraz dítěte	✓ NUŽ	✓ KROKODYL	✓ MYŠ	✓ KVEČKA (RUŽE)	OPICE ✓
b) Kde to je?					
Hledaný obrázek	CHOBOTNICE	KOHOUTEK	MRKEV	KONEV	ŠROUBOVÁK
Správnost dítěte ✓/x	✓	✗ <i>namočky, křídlový, křídlo</i>	✓	✓ (KOVČKA)	✓

2. Úkol:					
a) Co Potřebujeme na ...?					
(dokončení věty)	(zalévání květin)	(česání)	(šití)	(chytání ryb)	(psaní)
Hledaný obrázek	KONEV	HŘEBEN	NIT	RYBÁŘSKÝ PRUT	TUŽKA/PERO
Správnost dítěte ✓/x	✓ (KOVČKA)	✓ (HŘEBEN)	✓ (NIT)	✓ (PRUT)	✓ (TUŽKA)
b) Na co se to používá?					
(Použitý obrázek)	(židle)	(kytara)	(hrnec)	(lžice)	(hrábě)
Správné tvrzení	NA SEZENÍ	NA HRANÍ	NA VÁŘENÍ	NA JEZENÍ POLÉVKY	NA HRABÁNÍ LISTÍ
Tvrzení dítěte	ŽIDLE NA SEZENÍ	klukům, modrej, ma klou, se hrají kytarou	hrnec do kterého se vaří	lžička, kelou se popá	hrábě, kloujma se hrábě
Správnost dítěte ✓/x	✓	✓	✓	✓	✓

3. Úkol:					
a) Co dělá?					
(Vybrané obrázky)	(kluk s hračkami)	(kluk ve vaně)	(kluk s činkami)	(paní s mikrofonem)	(kluk u umyvadla)
Správné tvrzení	HRAJE SI	KOUPE SE	CVIČÍ	ZPÍVÁ	ČISTÍ SI ZUBY
Tvrzení dítěte	hraje si	umývá se doma a koupelnu a hraje si	VA CVIČENÍ	paní zpívá, klou rada zpívá na mikrofon	čistí si zuby
Správnost tvrzení ✓/x	✓	✓	✓	✓	✓

ZÁKLADNÍ POJMY

b) Ukaž, kdo ... (dělá)?					
Dokončení věty	UKLÍZÍ	ZALÉVÁ	JEDE NA KOLE	PLAVE	SE ČEŠE
Správnost dítěte ✓/x	✓	✓	✓	✓	✓

4. Úkol: Jak se jmenuje a co dělá?					
Vybrané povolání	KUCHAR	DOKTOR	HASIČ	UČITELKA	POLICISTA
Náplň povolání	VAŘÍ	LÉČÍ	HASÍ	UČÍ	ZATÝKÁ
Výraz dítěte	PAU KUCHAR	PAU DOKTOR	PAU HASIČ	PANI UČITELKA ŽENU	PAU POLICISTA
Tvrzení dítěte	VAŘÍ	"podobná nemocný děti"	"HASÍ OHEN"	"učí děti v škole"	"informuje o přeletu, děti klou, vyjeli společně s pítu"
Správnost tvrzení ✓/x	✓	✓	✓	✓	✓

5. Úkol:					
a) Co je na obrázku špatné?					
Správné tvrzení	RYBA NEMÁ NOHY	AUTO MÁ KULATÁ KOLA	LOŤ NEMÁ KŘÍDLA	PTÁK NEVISÍ HLAVOU DOLŮ	KOMÍN NELEŽÍ
Tvrzení dítěte	"RYBA NEMÁ NOHY"	"auto nemá křídla, pávi se m jen kulatá kola (pneumatika)"	"dolo nemá křídla, jinou plav, má křídla"	"pávi običemě"	"komín je špatně, je obráceně"
Správnost tvrzení ✓/x	✓	✓	✓	✓	✓
b) Je to pravda?					
Odpověď dítěte	KOČKA LÉTÁ NE	SNÍH JE ČERNÝ NE, SNÍH JE BÍLÝ	PES ŠTĚKÁ ANO	SVĚTLO V NOCI NE "je tma"	KRÁVA VE VODĚ NE "krávi hloune"
Správnost tvrzení ✓/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol:					
a) Pojmenuj skupiny obrázků.					
Název skupiny	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NASTROJE	ZVÍRATA	JÍDLA
Výraz dítěte	OBLEČENÍ	NÁBYTEK	HUDEBNÍ NASTROJE	ZVÍRATA	NA PAPANÍ, NA JÍDLA
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
b) Vyber, co všechno patří do skupiny					
Název skupiny	NÁŘADÍ	OVOCE	ZELENINA	KVĚTINY	NÁDOBÍ
Tvrzení dítěte		NEROZLIŠUJE Můžeme je OVOCE			
Správnost dítěte √/x	✓	x	x	✓	✓
c) Co do skupiny nepatří?					
Obrázky, které nepatří	SLUNEČNICE (v nářadí)	ŽIDLE (v nádobí)	JABLKO (v oblečení)	HRNEK (v zelenině)	RUKAVICE (v hudebních nástrojích)
Tvrzení dítěte	"do křehkosti nepatří mrkev"	"kde tam nepatří"	"do oblečení" nepatří jablko"	"do mrkev" nepatří kaktus"	"hudební nástroje" do oblečení nepatří"
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
2. Úkol: Které obrázky k sobě patří?					
	JEHLA A NIT	PES A BOUDA	DVEŘE A KLÍČ	KARTÁČEK A PASTA	KONEV A KVĚTINA
Tvrzení dítěte	nit jehla a nit o čem je to? nit, jehla konev	koučím a bouda proč je jehla a nit jehla a nit, a bouda	dveře a klíč od dveří, aby se mohl jít ven	zubní pasta, kartáček a pasta, má zubní pasta dávám kartáček má kartáček pasta	konev a květina proč? konev a květina
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

1. Úkol: Řekni to jinak.					
Vybraná slova	BĚHA	SMĚJE SE	PLÁČE	PES	CHLAPEC
Tvrzení dítěte	SPORTUJE BĚHA	SMĚJE SE	BŘEČÍ PLÁČE	PES PEJSK	KLUK (KLUČEK) KLUČEK
Správnost dítěte √/x	✓	x	✓	✓	✓
2. Úkol: Co je opakem?					
Vybraná antonyma	ČISTÝ x ŠPINAVÝ	SMUTNÝ x VESELÝ	PLNÝ x PRAZDNÝ	KRÁTKÝ x DLOUHÝ	DEN x NOC
Tvrzení dítěte	čistý je čisté a špinavý je špinavý, protože když někdo je špinavý	KLAMNÝ, KTEŘEJ JE SMUTNÝ A TADY JE VESELÝ	ŠKILINKA PLNÁ VODY A TADY JE PRAZDNÁ	MALEJ A VĚŠÍ	VNOCI SVÍTI NĚSIŽKA RÁNO SVÍTI SLOUČKO
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓
3. Úkol: Kolik to má významů?					
Vybrané slovo	KORUNA	ZUBY	PERO	KOHOUTEK	UCHO
Tvrzení dítěte	koruna, koruna pro král možná má starý koruna, koruna a myslí	V PUSI NA PILG	pero, klíč, nos, plát, to klíč, moři klíč, oproti, aby se mohlo lépe pochopit	kočou, klíč, kočou a rohu, slupky, dem aby se mohlo mluvit lépe rohu	ucho, aby se mohlo slyšet nemluví se o uchu ↑ Alka dopřemoc
Správnost dítěte √/x	✓	✓	✓	✓	✓

